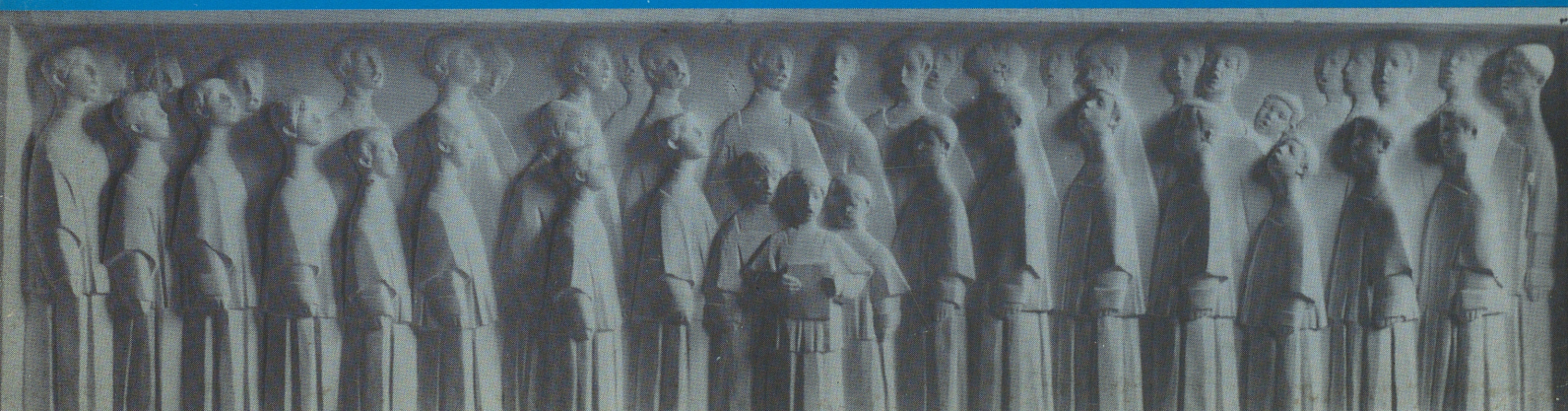
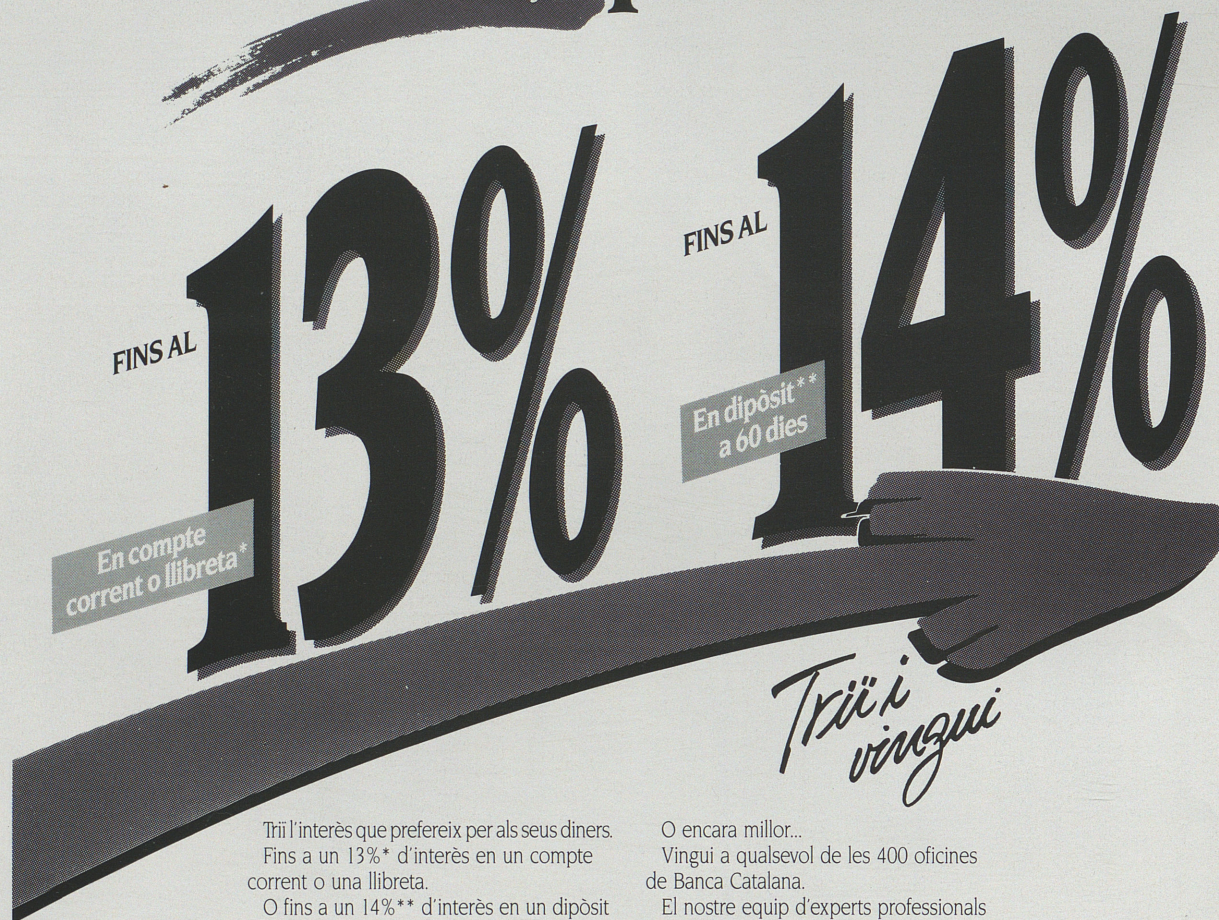

ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA *La LOGSE, encara* *Orgues històrics*

A Banca Catalana, a més, pot triar

Triï l'interès que prefereix per als seus diners.
Fins a un 13%* d'interès en un compte corrent o una llibreta.

O fins a un 14%** d'interès en un dipòsit a 60 dies.

Banca Catalana posa aquestes opcions a la seva disposició per tal que vostè pugui rendibilitzar els seus diners d'una manera intel·ligent.

Amb total agilitat i comoditat.

Fins i tot ens encarreguem de domiciliar-li, de franc, els rebuts.

Truqui ara mateix al

900 33 22 11

De les 8 a les 20 hores. Trucada gratuïta.

O encara millor...

Vingui a qualsevol de les 400 oficines de Banca Catalana.

El nostre equip d'experts professionals l'informarà en uns minuts sobre qualsevol d'aquestes opcions.

Només li cal triar.

BANCA CATALANA

Una opció intel·ligent

***Compte corrent o llibreta:** per a un saldo mitjà mínim de 400.000 pessetes.

Les primeres 125.000 sense remuneració.

Exemples de TAE: 1 milió: 9'96%; 4 milions: 11'12%; 11 milions: 12'35%.

****Dipòsit:** a partir de 3 i fins a 5 milions: TAE: 13'5%. Més de 5 milions: TAE: 14%.

LLUC

REVISTA BIMESTRAL
ANY LXX
SETEMBRE-OCTUBRE 90
Núm. 758

Direcció:

Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de La Real
07010 Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de correus 619
07080 Palma de Mallorca
Telèfon 75 04 95

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Cap de Redacció:

Pere-J. Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:

Miquel Gayà i Sitjar
Gabriel Janer Manila
Maria de la Pau Janer Mulet
Josep M.ª Llompart
Joan Mas i Vives
Joan Mir i Obrador
Lleonard Muntaner i Mariano
Damià Pons i Pons

Administradors:

Joan Arbona i Colom
Toni Moreno i Bernat

Subscripció: 1.700 ptes. anuals
Estranger: 2.500 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 295 ptes.

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors.

Portada: Esbós en guix d'un
baix-releu que decora el cambril
de la Mare de Déu de Lluc, obra
de Jaume Mir: els blauets (1962).

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 / Tel. 75 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N. 0211-092 X

SUMARI

Pàg.

Comença aquest número amb un **DOSSIER**, que hem confegit per la urgència del problema: **Els joves i la normalització lingüística.**

2 EDITORIAL: Seny i ímpetu en la normalització lingüística.

3 Lluís Garcia Sevilla i Joan Mir presentaren al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana aquesta comunicació que ara publicam perquè conserva tota la seva vigència: **Joves: la llengua i la percepció del món.**

9 Aina Moll, coordinadora general de la campanya de normalització lingüística a les Illes Balears, exposa **el paper dels joves** en aquesta tasca, que és feina de tots.

13 **Feina de qui?** Una visió crítica de la normalització del català per part dels qui tallen el bacallà en el nostre país.

15 Antoni Artigues i Immaculada Sureda recorden un passat que sovint encara aguaita pels col·legis mallorquins: **L'ensenyament a Mallorca, una mala història que continua.**

19 **El català a l'Estat espanyol.** Un article del sociolingüista Miquel Pueyo molt il·lustratiu sobre la perspectiva legal de la nostra llengua.

22 Joan Mir, coordinador d'aquest número de **LLUC**, escriu una pàgina, ben irònica però alhora prou realista: **Placidesa. Els gramàtics són els més plàcids.**

23 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** presenta un manifest del Moviment cristià de professionals de Mallorca sobre el projecte de la LOGSE: **Elements per un debat sobre la reforma educativa.**

28 **Goigs a la Mare de Déu de Lluc, que li canten els pelegrins de la part forana de Mallorca** (Lletra de Pere-Joan Llabrés i música de V. Juan Rubí).

29 Aquests Goigs foren presentats i estrenats a Inca dia 12 de maig d'enguany, en el pregó de l'onzena pujada a Lluc a peu de la part forana, que pronuncià Pere-Joan Llabrés a la parròquia de Santa Maria la Major: **Pujar a Lluc cantant Goigs.**

32 **Convocatòria de la corona poètica de Santa Maria la Major d'Inca**, amb motiu del XXV aniversari de la coronació pontifícia de la titular de la parròquia major inquera (1967-1992).

33 Un dels temes que suscita l'interès, des de fa temps, d'artistes i historiadors mallorquins és el del recobriment i restauració dels nostres orgues històrics, interès que també i posteriorment ha estat compartit per hostes estrangers. Josep Estelrich i Costa escriu sobre **les «setmanes dels orgues històrics de Mallorca» i la restauració dels orgues mallorquins.**

Universitat de les
Illes Balears

Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Colonya

1 (161)

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106526880

EDITORIAL

Seny i ímpetu en la normalització lingüística

Els qui feim la revista LLUC —i els nostres lectors també— segurament ja estam una mica cansats d'insistir sobre aquest tema. Tanmateix la realitat que vivim a les Illes ens esperona a no deixar mai aparcat aquest problema, ans a plantejar-lo una i altra vegada al ritme dels esdeveniments i de les situacions que van afaïçonant entre nosaltres aquest mal endèmic que despersionalitza des de segles el nostre poble, que el té greument desorientat pel que fa a la seva identitat pròpia.

Darrerament ha estat la incidència de la anormalitat entre el jovent illenc —especialment a Ciutat de Mallorca— que alçura les més vives preocupacions i pronostica un futur ben incert. A posta hi hem dedicat aquest número. Si ja és un tòpic dir que el futur és dels joves ¿quin esdevenidor podem augurar a la pervivència del català a Mallorca si de cada dia és més «normal» que els joves de Ciutat entre ells parlin castellà?

Tots, els més optimistes i els més pessimistes, n'hem d'estar fortament preocupats. Però certament no són suficients, sinó que són inútils i entrebancadores, les lamentacions o les reaccions violentes. El seny, que reclamam com a tret identificador de la nostra raça, ha de tenir aquí un paper de màxima efectivitat. El seny, és clar, unit amb l'ímpetu, com proclamava «Als joves» precisament Miquel Costa.

Un seny per planificar, per sospesar dificultats i oposicions, per aclarir amb paciència i amb rigor convincent, per ensenyar amb tots els mitjans i a tots els estaments de la nostra societat; un seny per esser conseqüents amb una realitat tan llampant com ha de ser, i és, que el català sigui la llengua pròpia de les Illes Balears, com diu el nostre Estatut d'Autonomia. L'ímpetu, també. Per no descoratjar-nos en una obra que lluita contra la inèrcia de segles, l'apatia d'un poble que no té consciència de la seva identitat, que no sap —majoritàriament encara— quina llengua parla, quin nom té, quin abast, de quines característiques gaudeix el llenguatge que fa servir per relacionar-se amb els seus conciutadans perquè de la llengua que parla, li han amagat —almenys des del segle XVIII— nom, gramàtica, literatura i prestigi cultural. L'ímpetu és necessari per no aturar-nos, per exigir sobretot a les autoritats estatals i autonòmiques que han de posar per obra íntegrament la Constitució espanyola, l'Estatut d'Autonomia de les Balears i la Llei de Normalització lingüística, un compromís més seriós i efectiu, sense més dilacions.

Però l'ímpetu no es pot separar del seny, per raons d'eficàcia precisament. Trencant la pau entre grups lingüístics que han de conviure aquí, embrutant parets i rètols, recriminant asprament qui —potser per tantes raons, p. e. perquè duu a sobre el pes d'una emigració no desitjada— encara no ha arribat a comprendre que a les Illes parlar català és tan natural i tan valuós com les bel·leses de la nostra serra o de la nostra mar, tan «nostre» com els millors monuments que identifiquen les Balears o les Pitiüses, que forma part del nostre ser més íntim, i per tant que és irrenunciable si és que no volem fondre'ns dins un anonimat insípid, dins un estàndard escapçador i anivellador.

Aquesta plana vol convidar al seny i a l'ímpetu: d'una forma encoratjadora i oberta i amable, també principalment, els qui han rebut la missió democràtica de procurar ara el bé comú del nostre poble. Prou sabem de la impreparació a què s'han vist sotmesos tants de ciutadans de les Balears per a aquesta tasca, inclosos els nostres governants. Els hem d'agrair que s'hagin esforçat, però no basta. Amb ímpetu cal anar més envant. Cal que ells siguin els primers a estimar, a enaltir —que vol dir parlar amb correcció i en un nivell alt i formal quan sigui l'hora— la nostra llengua, a tenir el seny, el sentit lúcid de quina és la naturalesa i les característiques de la llengua nostra pròpia. Els demanam l'ímpetu de fer-la necessària per desenvolupar-se normalment dins l'Administració, el món de l'ensenyament, de la cultura, de la convivència. El català a les Illes no pot ser un afegitó, un folklore, una resta històrica, una cosa de pàgines...

Que el seny i l'ímpetu facin avançar la normalització, malauradament tan retardada, però oberta a un futur que ha de retornar al nostre poble allò que és seu i que mai per mai li havia d'haver estat robat.

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Joves: La llengua i la percepció del món

Estudi empíric de les dimensions polítiques de la societat catalana de Mallorca

per Lluís Garcia Sevilla i Joan Mir

Amb ocasió del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana el professor Lluís Garcia Sevilla va preparar una comunicació que consistia bàsicament en l'anàlisi i estudi dels resultats d'una enquesta que vàrem passar a estudiants universitaris mallorquins. L'objectiu que ens havíem fixat era demostrar, si era possible, que els mateixos objectes eren apreciats de distinta manera per persones que no parlaven la mateixa llengua. La confirmació de la nostra tesi no depèn del moment concret de l'estudi sinó que és intemporal. Per tant, és oportú publicar un resum d'aquella comunicació per mostrar com les diferències de parla dels joves de Mallorca no es limiten a l'idioma sinó que impliquen alternatives notables en la visió del món. Només algun detall com el nom del PP (aleshores AP) o la seva valoració, probablement més «centralista» que la que avui obtindria, denoten que l'estudi no és actual. La tesi central, no obstant això, manté tota la seva vigència. (Si algú vol disposar del text íntegre de la comunicació, el pot demanar a qualsevol dels dos autors).

Joan Mir

En l'actualitat conviuen a Mallorca diversos grups culturals que poden ésser concebuts com a conjunts de fronteres borroses. Aquests conjunts difusos impliquen l'existència d'aglutinadors, més o manco forts, entre la gent, aglutinadors que originarien atracció interpersonal, que, al seu torn, crearia relacions entre les persones. Les relacions interpersonals serien detectables a nivell social com a relacions d'equivalència (hàbits alimentaris, vestit, creences socials i religioses, estructura familiar, etc.) i el seu conjunt constituïria una cultura (Bunge, 1982).

Entre els aglutinadors socials podem distingir els marcadors biològics (raça, edat i sexe), que són pràcticament indeformables, i els marcadors socials (llegua, nivell cultural, status, etc.), que són mudables per les circumstàncies ambientals. La llengua ocupa un paper preeminent entre els aglutinadors, i la seva importància augmenta a mesura que creix l'edat del subjecte (Garcia Sevilla, Balada, Muntaner i Strubell, 1983), cosa que indica que la seva importància s'incrementa a mesura que augmenta el camp d'acció social del subjecte (Garcia Sevilla, 1986). Com a sistema de comunicació complex, la llengua implica un aprenentatge d'anys des dels nivells fonètics fins als sintàctics i estilístics, cosa que suposa unes interaccions interpersonals de llarga durada dins el si d'una comunitat humana específica. Com a

Foto Lorenzo (DM)

conseqüència, la llengua no sols és la principal relació d'equivalència d'una societat humana sinó que n'esdevé el marcador més potent, en la mesura que és l'*idioma* o llengua peculiar d'una societat. Per això el nom de la llengua tendeix a identificar les societats humanes naturals més complexes, les nacions, i per això aquest nom és sovint mistificat pels poders polític-econòmics d'altres grups nacionals hegemònics en un moment determinat de la història (Garcia Sevilla, 1979).

Malauradament la nostra comunitat nacional forneix abundants proves de tot l'anterior. N'esmentarem just dos aspectes objectius: d'una banda la persecució política de la nostra llengua per part de poders polític-econòmics nacionalment aliens (Ferrer, 1985); de l'altra el «xoc cultural» que sofreix la gent que immigra al nostre país. Val la pena estendre's en aquest darrer aspecte perquè evidencia la potència de les variables culturals, tan menystingudes del punt de vista falsament «fisiologista» o falsament «economicista».

És ben conegut el fet que les alteracions del nínxol social que ocupa cada individu produeix pressura (estrès) en l'individu en qüestió, i aquesta pressura, si no és superada, provoca una gran varietat de trastorns psico-somàtics, mentals i fisiològics (Garcia Sevilla i col., 1984 b). La més forta alteració del nínxol, o «experiència vital pressuradora», és, en totes les cultures estudiades, «la mort del cònjuge», i és per això que aquesta experiència és considerada el patró de mesura de la pressura. Els immigrants, nacionalment diferents, que s'estableixen al Principat sofreixen un «xoc cultural» equivalent a dues «morts de cònjuge», cosa que explicaria el més gran ús que fan, respecte als catalans i a igualtat de nivell socio-econòmic, dels dispositius assistencials mèdics (Tizón *et al.*, 1983). I el principal component del «xoc cultural», com a d'altres països, és la llengua parlada, de manera que el «xoc nacional» és una vegada i mitja més fort que el «xoc urbà» (Garcia Sevilla i col., 1984 a), que seria l'experimentat en migrar d'una zona rural a una d'urbana.

Tot i que les variables nacionals són tan potents, són tanmateix pràcticament ignorades en fer estudis sociològics de la nostra realitat. El treball present no vol ésser sinó una aportació als estudis bàsics sobre aquestes variables. D'ací la importància de l'estudi de les dimensions polítiques de la nostra comunitat, com a punt de partida per a l'enteniment de les actituds socials, predictores, al seu torn, d'amplis i diversos comportaments socials.

Hem descrit en una altra banda la problemàtica de les actituds polítiques i del comportament polític en general (Garcia Sevilla, Muntaner i Balada, 1983 a). En substància, als països capitalistes la ideologia necessita, almanco, dues dimensions per ésser descrita (Dator, 1969), és a dir, ens calen dos eixos ortogonals per mesurar-la. Seguint els estudis d'Eysenck (Eysenck, 1954; Eysenck i Wilson, 1978), hi existrien dos eixos independents entre ells: el conservadorisme-progressisme i el de mentalitat blana-dura. El

primer, ben conegut tradicionalment com a dreta-esquerra, seria l'expressió, més o manco directa, de la situació socio-econòmica del subjecte. El segon indicaria el tarannà democràtic o autoritari, la manera o estil d'ésser conservador-progressista, en funció fonamentalment de les característiques de personalitat i culturals del subjecte. Així, les actituds religioses serien conservadores-blanes; les feixistes, conservadores-dures; les comunistes tradicionals, progressistes-dures; i les ecologistes, progressistes-blanes.

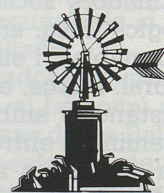
En els grups humans amb una problemàtica específica caldria una tercera dimensió ortogonal a les anteriors, que seria expressió del problema en qüestió. Així, doncs, en el cas de Mallorca, caldria un tercer eix que expressaria la conflictivitat nacional que pateixen llurs habitants. Mesurar aquestes tres dimensions i llur importància relativa va ésser la finalitat d'aquesta recerca. Simplificant la categorització, varem classificar com a mallorquí aquell qui declara el català com a llengua pròpia, i com a foraster (seguint la nomenclatura tradicional de Mallorca), aquell qui, essent ciutadà espanyol i vivint a Mallorca, declara el castellà com a llengua pròpia.

RESUM DE RESULTATS

Es va passar una enquesta a 265 joves estudiants de la Universitat de les Illes Balears. Es tractava d'investigar com percebien els objectes socials i, sobretot, si hi havia diferències entre la percepció dels mallorquins i la dels forasters. Com a objectes es varen triar els partits polítics amb representació parlamentària a Mallorca perquè es va considerar que aquests objectes eren els més universalment coneguts per la població. Aquests partits foren AP, PSM, PSOE i UM.

Els resultats confirmen que, fins i tot en la percepció d'objectes polítics, els mallorquins constitueixen un grup ben diferent dels forasters. Efectivament:

LLUC agraeix a

Diario de Mallorca

l'aportació de material fotogràfic
pel present número

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Per al factor *mentalitat blana-dura* (o tarannà democràtic), els mallorquins donaren el següent resultat:

AP
14'5

UM
19'6

PSOE
20'2

PSM
22'1

ço és, significativament el PSM era el més bla i AP el menys, i UM i el PSOE es mostraven mitjans i no diferents significativament entre ells.

En canvi els forasters només percebien com a significativament diferents en mentalitat blana els dos partits extrems en aquest factor:

AP
14'5

UM
16'5

PSM
16'7

PSOE
17'1

Respecte al *conservadorisme-progressisme*, els mallorquins percebien els partits significativament diferents:

PSM
-3'2

PSOE
-0'6

UM
4'7

AP
9'6

El PSOE ocupava pràcticament el punt central 0 (ni conservador ni progressista), si bé inclinat lleument cap al progressisme, amb el PSM a l'esquerra i a la dreta UM, a distàncies sensiblement iguals. AP apareixia com el doble de conservador que UM.

Els forasters també percebien significativament diferents els quatre partits:

PSM
-7'1

PSOE
-4'6

UM
-0'4

AP
6

però al centre hi havia UM (molt lleument inclinat cap al progressisme); el PSOE se situava a la seva esquerra i AP a una distància major per la seva dreta.

Quant al *nacionalisme-unionisme*, els mallorquins percebien els partits polítics significativament diferents:

PSM
-3'2

PSOE
-0'6

UM
4'7

AP
9'6

AP es mostrava clarament no-nacionalista, el PSOE molt lleugerament nacionalista, UM el doble de nacionalista que el PSOE i el PSM 2'5 vegades més nacionalista que UM.

Segons l'unionisme, els forasters percebien significativament diferents els partits avaluats:

PSM
-6'2

UM
-3'5

PSOE
0'6

AP
4'7

El PSOE ocupava el punt 0, si bé molt lleument unionita, AP apareixia com a clarament unionista i UM i PSM com a no-unionistes, si bé aquest quasi el doble que aquell.

DISCUSSIÓ

Sempre és problemàtic extrapolar els resultats d'una mostra a una població, i més en el nostre cas perquè no vàrem usar una mostra representativa, sinó una de molt esbiaixada: estudiants universitaris. De tota manera, des del punt de vista psicològic allò que ens interessava era trobar l'estructura interna del judici actitudinal en funció de la nacionalitat dels subjectes. En aquest sentit, els universitaris no tenen per què diferir de la resta del seu grup nacional. De fet, la nostra mostra total amb un 37 % de forasters podia representar ben bé la composició nacional de la ciutat de Mallorca.

D'altra banda, els judicis conjunts de la mostra total sobre els partits s'ajustava prou bé al consens assolit pels mitjans de comunicació de la població de Mallorca: AP es presentava com a menys democràtic que la resta, l'ordenació en centralisme s'hi ajustava (PSM<UM<PSOE<AP), així com també s'hi ajustaven en dretanisme els partits (PSM<PSOE<UM<AP). Ací es posa en relleu la utilitat de la rotació factorial ortogonal, ja que permet la diferenciació entre l'esquerranisme i el nacionalisme, factors que per alguns dirigents polítics no-científics van indissolublement lligats. Com veiem, les proves empíriques van a favor de la independència d'ambdues concepcions, el nacionalisme i l'esquerra.

Allò que és més interessant, i que era motiu d'aquesta recerca, és la diferent visió actitudinal de la política i dels partits en funció de la nacionalitat dels ciutadans de Mallorca. Així, els mallorquins veuen la «política» més blancement que els forasters; no la veuen ni centralista ni anticentralista, mentre que els forasters quasi la veuen significativament més anticentralista, i ambdós grups semblen estar d'acord en la percepció del grau de conservadorisme. La situació mitjana en centralisme percebuda pels mallorquins podria indicar que la situació quadripartida actual és fruit de la pugna de la societat catalana de Mallorca per esser reconeguda, per esdevenir «igual», situació que quasi és percebuda pels forasters contra els seus interessos nacionals, per tal com són el grup artificialment en majoria. D'altra banda, cal remarcar que el grup foraster ha mostrat unes desviacions típiques majors en els judicis emesos, cosa que podria expressar llur més gran variabilitat de procedència: fills d'immigrants, immigrants per causes diferents i mallorquins d'origen desnacionalitzats.

Més important encara és el diferent pes que cada dimensió té en el judici de cada grup nacional. Per als mallorquins pràcticament la meitat (42'1 %) del judici és en funció de la mentalitat dura-blana i del nacionalisme, mentre que per als forasters quasi

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

1990

Son Rapinya

Llac de Banyoles, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelis

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Gènova

Barranc, 2
C.P. 07015

Establiments

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi

Bauçà, 31
C.P. 07199

Arenal

Pça. G. Rul-lan Garcías, 5,
1er pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa

Bailèn, 38
C.P. 07007

Blanquerna

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

Son Gotleu

Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Polígon de Llevant

Ciudad de Querétano, 3
C.P. 07007

Molinar

Xadó, 7
C.P. 07006

Horari

Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

Cort

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari

Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

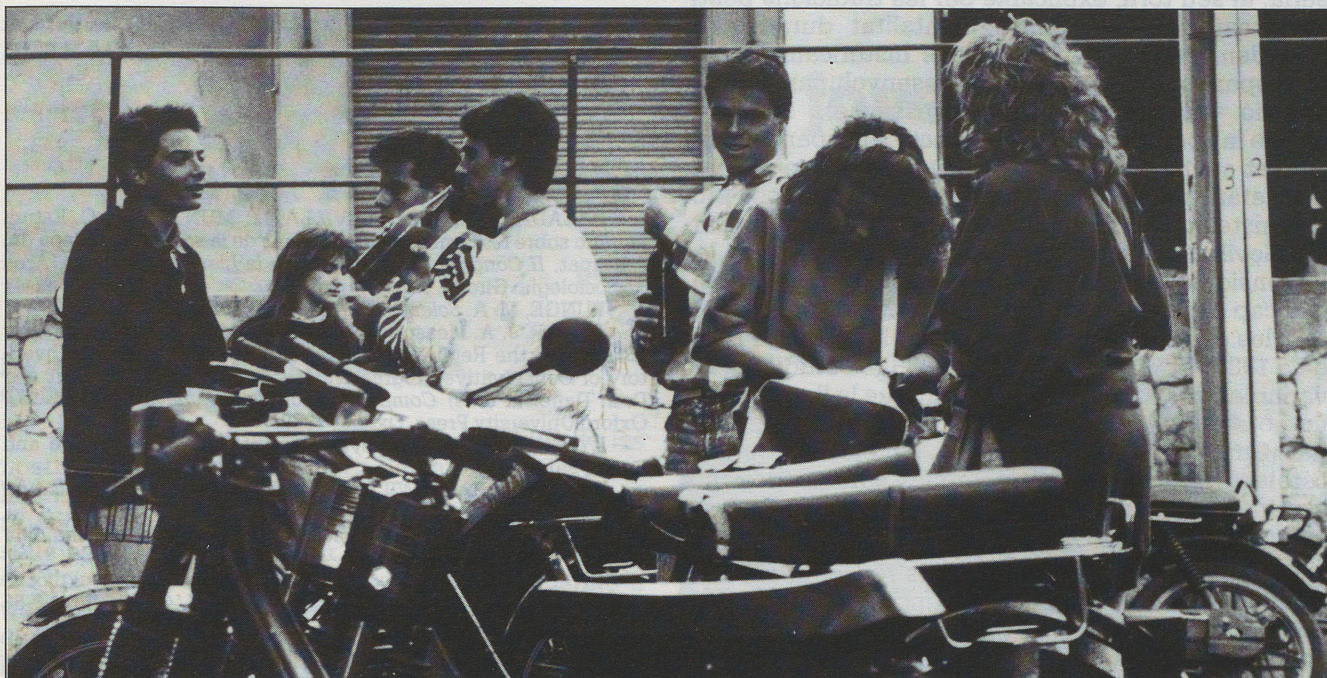

Foto Lorenzo (DM)

la meitat (41'6 %) ho és en funció de la mentalitat i del conservadorisme. Això podria indicar una major preocupació dels mallorquins per la problemàtica nacional, preocupació lògica per tal com són el grup nacional minoritzat pels aparells d'Estat (Garcia Sevilla, 1986). A més, el judici dels mallorquins és més afectat pel tipus de mentalitat, blana o dura, que el dels forasters (26'9 % *versus* 22 %), i si bé per a ambdós grups la mentalitat és definida fonamentalment per «democràcia», per als mallorquins aquesta és «igualtat» i per als forasters «humanitarisme». Potser es tracta una altra vegada, i en un altre nivell, del desig dels mallorquins d'esser considerats iguals, normals, i la disposició del grup artificialment en majoria, els forasters, a concedir la igualtat per raons «humanitàries».

I encara més important és la classificació de cada grup nacional respecte als partits. Per als mallorquins el PSOE, si bé percebut com a lleugerament d'esquerres ($M = -0'6$) i lleugerament nacionalista ($M = -1'8$), es troba tan a pop del 0 en aquestes dimensions, tot essent mitjà en blanesa ($M = -20'2$), que pot ésser considerat situat a l'origen de coordenades de llur espai ideològic. És a dir, el PSOE no tindria «personalitat» pròpia per als mallorquins, seria com un partit «mitjà» en tot. Amb aquesta referència pivot els partits mallorquins són percebuts com a clarament nacionalistes: el PSM seria quasi tan d'esquerres ($M = -3'2$) com la UM de dretes ($M = -4'7$). L'altra dimensió, la mentalitat, faria aparèixer el PSM ($M = -22'1$) com un partit ecologista «progressista-

bla», i UM ($M = 19.6$) com un partit típicament conservador (ni bla ni dur). Des de la perspectiva ideològica dels mallorquins, AP era percebut com un partit molt conservador ($M = 9'6$) i molt poc bla ($M = 14'5$), ço és, com a feixista.

Per contra, per als forasters l'espai ideològic se centraria en UM, que, si bé és percebuda com a antiunionista, com a partit mallorquí que és, ocupa el lloc pivot de llur espai i està mancat de «personalitat»: quant a mentalitat ($M = 16'5$) no es distingeix ni d'AP ($M = 14'5$) ni del PSOE ($M = 17'1$), i ocupa un lloc pràcticament centrat entre conservadorisme i progressisme, encara que és percebut com a molt feblement progressista ($M = -0.4$). Amb aquest origen de coordenades ideològiques, el PSOE és percebut com un partit d'esquerres ($M = -4'6$) i AP com un de dretes ($M = 6$), probablement sense tantes connotacions de feixisme. Es PSM és percebut dins aquest espai foraster com a extremadament d'esquerres ($M = -7.1$) o «revolucionari».

Una explicació per a aquestes visions divergents de mallorquins i forasters podrien ésser els estereotips de cada grup nacional respecte a l'altre. Així, els mallorquins identificarien el PSOE com el partit dels forasters, aliens per tant al seu grup, forasters estereotipadament immigrants per causes econòmiques que s'han interposat entre els progressistes i els conservadors mallorquins. Per contra, per als forasters, la UM representaria els «mallorquins», suposadament considerats benestants i més progressistes que la seva dreta nacional, AP.

Una altra explicació, no incompatible amb l'anterior, seria que la societat catalana de Mallorca és més progressista i més blana que l'espanyola. Això seria, al seu torn, explicable per les tradicions polítiques catalanes (dimensió mentalitat dura-blana), més democràtiques i avançades històricament que les espanyoles, i pel grau de desenvolupament (dimensió conservadorisme-progressisme), modernitat, de la societat catalana respecte a l'espanyola. En aquest sentit, i al Principat, hem trobat que els partits netament catalans són percebuts com a més progressistes que els seus corresponents estatals (Garcia Sevilla, Muntaner i Balada, 1983 a) i que les dimensions polítiques catalanes es troben desplaçades cap al progressisme i la mentalitat blana respecte a les espanyoles (Garcia Sevilla, Muntaner i Balada, 1983 b; Balada i col., 1986). Estudiant les variables de l'amistat, hem trobat que la llengua n'és un potent factor determinant que augmenta amb l'edat (Garcia Sevilla, 1986). Doncs bé, els universitaris catalans perceben els seus amics catalanoparlants significativament més d'esquerra que els seus amics castellanoparlants (Muntaner i col., 1986).

Sembla que aquests resultats no són propis del mètode utilitzat. Així, usant enquestes sociològiques de camp, Solé (1981) trobà que «les persones nascudes a Catalunya s'autoidentifiquen en major proporció amb posicions d'esquerra que els immigrants». Malauradament al seu estudi li manca un tractament estadístic adequat. En tot cas sembla rellevant, i molt, la variable nacional en la ideologia de la gent. La manca de control d'aquesta variable pot menar a la troballa de dimensions ideològiques confuses i no replicables a d'altres països, tal és el cas del treball, d'altra banda peoner i molt meritori, de Virós (1981), on trobà un factor esquerra-centre-nacionalista en franca contradicció amb un factor dreta, amb què es trencava la dimensió transcultural conservadorisme-progressisme.

Com a conclusió pràctica, valdria la pena que els partits mallorquins (PSM i UM) es prenguessin mútuament com a punt de referència esquerra-dreta, sense mirar el PSM AP com la seva dreta ni UM el PSOE com la seva esquerra, a fi de propagar entre la població de Mallorca la perspectiva ideològica mallorquina. Això només seria en benefici mutu, perquè la perspectiva difosa pels mitjans de comunicació és aclaparadorament la forastera, i des d'aquesta òptica UM no té «personalitat» i el PSM és vist com un partit anormal. D'altra banda caldria, per aconseguir més audiència entre la població, que UM es presentàs davant els mallorquins amb posicions més democràtiques i nacionalistes, de manera que s'acostàs al PSM i fugís del PSOE, que li fa «ombra» perceptiva, i que el PSM es presentàs davant els forasters sense excessos «esquerranistes», que tanmateix no accep-

ten, i amb una posició més «autonomista», semblant a la d'UM, cosa que «humanitàriament» els forasters poden entendre.

**LLUÍS GARCIA SEVILLA
JOAN MIR**

REFERÈNCIES

- BALADA, F.; GARCIA SEVILLA, L.; MUNTANER, C. Estudi empíric sobre les dimensions polítiques de la societat catalana del Principat. *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Àrea de Sociologia. Girona, 3-7 de maig 1986.
- BUNGE, M. A. *Scientific Materialism*. Reidel. Berlin, 1982.
- DATOR, J. A. Measuring Attitudes Across Cultures: A Factor Analysis of the Replies of Japanese Judges to Eysenck's Inventory of Conservative-Progressive Ideology. Dins G. Schubert and D. J. Danelski (eds) *Comparative Judicial Behavior*, pp. 71-102. Oxford University Press, Oxford, 1969.
- EYSENCK, H. J. *The Psychology of Politics*. Routledge and Kegan Paul. London, 1954.
- EYSENCK, H. J.; WILSON, G. D. (Eds) *The Psychological Basis of Ideology*. MTP Press, Lancaster, 1978.
- FERRER, F. *La persecució política de la llengua catalana*. Edicions 62. Barcelona, 1985.
- GARCIA SEVILLA, L. «Llengua», «Nació» i «Estat» al diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola (1). *L'Avenç*, 16, 50-55 (1979).
- GARCIA SEVILLA, L. «Castellà» i «Espanyol» al diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola (i 2). *L'Avenç*, 17, 26-31 (1979).
- GARCIA SEVILLA, L.; BALADA, F.; MUNTANER, C.; STRUBELL, M. Language and Friendship in young Catalans *2nd. International Conference Social Psychology and Language*. Bristol, 18-22 July 1983.
- GARCIA, L.; JIMENEZ, S.; MUNTANER, C.; BALADA, F. El xoc cultural dels immigrants a Catalunya: Resultats qualitius. *Annals de Medicina*, 70, 108-111, 1984a.
- GARCIA SEVILLA, L.; MUNTANER, C.; BALADA, F. El sistema electoral vigent, expressa fidelment l'opinió política del nostre país? *Ciència*, 3 (27), 40-47 (1983a).
- GARCIA, L.; MUNTANER, C.; BALADA, F. Dimensions polítiques de les nacions sense estat. *Catalunya-Euskadi. Societat i Política*, Sitges, 28-30 setembre, 1983b.
- GARCIA, L.; MUNTANER, C.; COYO, T.; LLEDÓ, N.; BALADA, F.; TRULLÀS, R.; MARTÍ, N. Experiències vitals pressuradores de la població immigrant i no-immigrant de Catalunya. *El Procés d'Emmalaltir*, pp. 253-264. XIIè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Institut d'Estudis Catalans i Institut Alfons el Magnànim. Barcelona, 1984b.
- GARCIA SEVILLA, L. Psicología del proceso de minorización de las lenguas sin estado propio. Dins J. I. Ruiz Olabuenaga i J. Agustín Ozamiz (Dir) *Hizkuntza Minorizatuen Soziologia*, pp. 343-346. Txartalo. Donostia, 1986.
- MUNTANER, C.; BALADA, F.; GARCIA SEVILLA, L. La llengua catalana com a relació constitutiva d'una societat: proves empíriques. *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Àrea de Sociologia. Girona, 3-7 de maig 1986.
- SOLE, C. *La integración sociocultural de los inmigrantes en Cataluña*. Centro de Investigaciones Sociológicas. Madrid, 1981.
- TIZON, J. L.; SANJOSE, J.; SALAMERO, M.; PELLEGERO, N.; ATXOTEGUI, J.; DIAZ-MUNGUIRA, I. *Migracions i salut mental*. Treball no publicat. Barcelona, 1983.
- VIRÓS, R. Anàlisi estadística del comportament electoral a Catalunya. Dins Equip de Sociologia Electoral (Coordinador J. M. Vallès) *Les eleccions de 1977 a Catalunya*, pp. 122-189. Fundació Jaume Bofill. Barcelona, 1981.

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

El paper dels joves en la normalització lingüística

per Aina Moll

LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, COSA DE TOTS

Ja fa prop d'un any que els responsables de les nostres Institucions —Govern Balear, Consells Insulars i Ajuntament de Palma— firmaren un Acord Institucional pel qual es comprometien a intensificar els seus esforços per accelerar el procés de normalització lingüística institucional i convocaven el poble a treballar conjuntament per fer efectiu en la pràctica el marc legal vigent, que proclama l'oficialitat de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, al costat de la castellana, oficial de l'Estat.

En virtut de l'Acord Institucional, s'ha iniciat, i confiam que prendrà gran força a partir del setembre, la Campanya de Normalització Lingüística de les Illes Balears, que, amb el lema *La llengua, feina de tots*, pretén unir i coordinar la voluntat i les accions de tots els illencs —independentment de la llengua personal, la procedència i la ideologia de cadascú— per aconseguir els objectius fixats per la Llei de Normalització Lingüística, en un clima de concòrdia i de respecte dels drets de tots. De la resposta que col·lectivament siguem capaços de donar a la seva convocatòria depèn el ple recobriment de la nostra llengua com a senyal d'identitat ple de la Comunitat illenca, tal com ho preveu el nostre Estatut d'Autonomia.

En aquests moments, el 68 % dels Ajuntaments de les Illes s'han adherit oficialment a la campanya, i també ho han fet els partits polítics, els sindicats, la Universitat i un gran nombre de centres d'ensenyament, els Col·legis Professionals i moltes entitats cíviques i culturals. I cadascun d'aquests col·lectius i institucions ha d'establir el seu propi pla de normalització, i el calendari per aplicar-lo, en funció de la seva situació de partida i amb previsió de les etapes a recórrer i del ritme a mantenir.

LA RESPONSABILITAT DELS JOVES EN LA NORMALITZACIÓ

Essent la llengua pròpia l'instrument normal de comunicació d'una comunitat, l'objectiu de la normalització només és assolible si l'assumim tots: auctòctons i immigrants, joves i vells, gent de dreia i gent

Foto Lorenzo (DM)

d'esquerra. Però no tots hi tenim el mateix grau de responsabilitat —dic *responsabilitat* i no *culpa*, que és molt diferent, encara que hi hagi gent que no ho vol entendre—. Hi tenim més responsabilitat, per exemple, els autòctons que els immigrants no-catalanoparlants, ja que nosaltres hem rebut en patrimoni la llengua de les illes i tenim el deure personal de conservar-la, mentre que els qui han rebut un altre patrimoni lingüístic només tenen el deure de contribuir-hi per solidaritat amb la terra que els ha acollit i amb els seus habitants.

També tenen més responsabilitat en la normalització els joves que els vells. No sols perquè, per llei de vida, la pervivència de la llengua depèn d'ells, i no de les generacions en declivi, sinó perquè ells s'han

alliberat d'una part considerable dels condicionaments que fan que molts d'adults siguin incapaços d'emprar el català com a instrument normal de comunicació i d'expressió, de manera absoluta o en determinats aspectes de la seva activitat.

Avui tots els joves de menys de vint anys que han fet a les Balears tot el seu currículum escolar estan en condicions d'expressar-se normalment en la nostra llengua, de paraula i per escrit, mentre que tots els adults de més de trenta anys són analfabets en català, tret d'una escassa minoria (vuit de cada cent, segons les dades del Padró de 1986!) que per circumstàncies particulars n'adquiren el coneixement fora dels circuits de l'ensenyament oficial.

Un nombre considerable d'aquests adults —mestres, funcionaris de l'Administració, oficinistes, professionals liberals— han fet esforços molt meritoris per reciclar-se i poder prestar els seus serveis a la societat de les Balears en la llengua pròpia de les illes. Gràcies a ells, s'ha generalitzat l'ensenyament del català i prospera de dia en dia l'ensenyament en català, el Parlament funciona amb tota normalitat en la nostra llengua, i la normalització de les Conselleries del Govern Balear, dels Consells Insulars i de la majoria d'Ajuntaments progressa, en graus diferents i molt més lentament que no voldríem, però de manera notable. D'altra banda, la majoria de serveis públics i privats tenen personal capaç de servir el públic en qualsevol de les dues llengües oficials, i la gran majoria de ciutadans (més del 90 %, segons el padró de 1986) entenen el català, de manera que la comunicació en la nostra llengua —practicant, sempre que sigui necessari, el *bilin-güisme passiu* català-castellà— és quasi sempre possible.

Es pot dir que, amb una precarietat que és conseqüència natural de les circumstàncies històriques que han viscut, els adults d'avui ofereixen als joves la *possibilitat* de normalització lingüística; però que la normalització *real* està quasi totalment a les mans dels joves. Perquè no ens ha d'estranyar que la gent gran analfabeta en la seva llengua i acostumada a expressar-se sempre en castellà per escrit i en la relació oral amb els castellanoparlants i fins i tot amb qualsevol desconegut, continuï practicant aquests «vics de comportament diglòssic» i tenint el castellà com a llengua dominant de comunicació. Ni que hi hagi adults castellano-parlants que encara no hagin comprès que no tenen cap *dret* a exigir que els parlin la seva llengua, perquè el *deure* de saber el castellà que la Constitució estableix no comporta el *deure* de parlar-lo, sinó simplement el *dret*, igual que per al català.

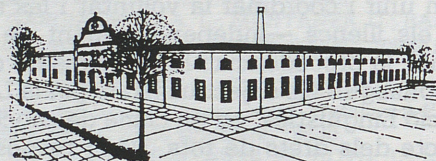
Són els joves els qui, tant per la formació que han rebut com pels mitjans de què disposen —televisió, ràdio, llibres, oportunitats de viatges i de lleure—, tenen la possibilitat, i per tant la responsabilitat, de fer efectiu l'ús normal de la nostra llengua. No sols la poden fer servir en tots els aspectes de la seva vida —familiar i amistosa, acadèmica i professio-

nal—, sinó que poden orientar les generacions madures i ajudar-les a suplir les seves mancances.

SÓN CONSCIENTES ELS JOVES D'AQUESTA RESPONSABILITAT?

Només un estudi sociolingüístic aprofundit —que seria molt convenient que qualcú fes molt aviat— ens permetria respondre a aquesta pregunta, i establir una tipologia d'actituds i comportaments lingüístics del jovent. Però una observació atenta de la seva actuació —a l'escola, al carrer, als llocs d'esplai— ens mostra que està encara molt condicionat per la situació sociolingüística dels adults, i cau en els mateixos vicis de comportament diglòssic. Encara que sàpiguen català, els joves castellanoparlants no han vençut la peresa de practicar-lo, i per comoditat o per por de fer faltes continuen tenint en castellà la relació amb els companys; i els mallorquins generalment canvien de llengua per tractar amb ells, amb la mateixa automaticitat que els seus pares. I com que n'hi ha molts que tenen el castellà com a llengua familiar (tota sola, o compartida amb el català), el resultat és un predomini absolut de la llengua oficial de l'Estat damunt la pròpia de les Illes Balears.

Tret de casos molt especials, no es tracta d'una voluntat d'abandonar el mallorquí a benefici de la llengua forana, i manco encara d'una posició militant a favor del castellà, sinó de simple inèrcia de submis-

FÁBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

sió ancestral a la llengua forta. Però aquesta inèrcia, si no fóssim capaços de vèncer-la, faria impossible la normalització i podria arribar a posar en perill la supervivència mateixa de la llengua.

Hi ha una minoria de joves que són conscients d'aquest perill i que treballen de valent —des dels mitjans de comunicació locals, per exemple— pel nostre recobriment lingüístic. I dins aquesta minoria, n'hi ha una altra de més reduïda que, enduita per l'entusiasme o per l'angoixa, adopta actituds militants contra el castellà, que veu com una amenaça o una opressió; i empastifa rètols, fa pintades per les parets i escrits «fogosos» als mitjans de comunicació que té a l'abast, i se sent «en lluita» per la salvació de la llengua.

Naturalment, la minoria militant a favor del castellà no queda enrere, i tenim molts de rètols que són una porqueria, i moltes parets amb pintades que deixen malparat el nostre civisme. Tot això no fa cap bé a la causa de la normalització: donat el marc legal vigent i la situació sociolingüística del poble balear, les accions «contundents» en favor de la llengua constitueixen de fet un obstacle més per a la normalització.

Per això seria molt convenient que els qui es mostren *agressius* contra el castellà o contra els qui encara no han assumit l'objectiu de la normalització, passassin a sentir-se *oberts* a l'acció conjunta; que no cercassin *vèncer* els castellanoparlants, sinó *convèncer-los* i fer-los solidaris del recobriment de la llengua que és patrimoni de tots els illencs. I que la seva crispació fos substituïda per l'entusiasme i la feina il·lusionada per arribar *amb naturalitat* a una situació normal.

Necessitam que els joves de les Illes Balears —*tots*, si pot ser, i en tot cas, com més millor— assumisquin el marc legal democràticament establert quant a l'ús lingüístic de la nostra comunitat, que facin seu l'objectiu de la normalització lingüística i col·laborin activament a la Campanya que les Institucions balears han promogut per aconseguir-la.

QUÈ PODEN FER ELS JOVES PER LA CAMPANYA DE NORMALITZACIÓ

La missió dels joves és la mateixa que la de les institucions i els adults: assumir l'objectiu de la Campanya i la voluntat de dur-la a terme en pau i concòrdia, i fer tot quant puguin per afavorir el procés. I com que en saben més que els grans, tenen més possibilitats que ells de participació.

Es tracta de seguir un principi molt simple: *actuar en tot moment com si la situació fos normal*; és a dir, que els catalanoparlants emprin sempre la llengua de la seva illa, amb la mateixa naturalitat que la gent de Burgos empra el castellà o la de París el francès, i que els castellanoparlants admetin, i fins i tot exigeixin, que els parlin sempre aquesta llengua per

Foto Lorenzo (DM)

ajudar-los a aprendre-la, tal com ho demanarien als parisencs si anassin a viure a França.

Això es diu molt fàcilment, però és difícil d'aplicar; és necessari establir un «pacte social», pel qual es posi en pràctica com a cosa normal el bilingüisme passiu —en què cada interlocutor parla la seva llengua—, a fi que l'ús de la nostra llengua no sigui proscribit quan un interlocutor l'entén però no la parla, i que aquest no tenguí la sensació de ser marginat, ni se senti «obligat» a parlar-la si no en té ganes ni «avergonyit» d'intentar-ho. Un pacte pel qual la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, sigui la primera llengua dels illencs, i el castellà la segona, sense que això comporti conflicte.

Dur a terme les accions necessàries per fer efectiu aquest pacte, és la missió de la Campanya de Normalització Lingüística. Tots hi sereu benvinguts.

AINA MOLL
Coordinadora general de la Campanya

Enciclopèdia de Medicina i Salut

Per a qui vol
conèixer el
funcionament del
cos i s'interessa
per la salut.

10 volums

Relligats en guàflex de color gris.

4.000 pàgines de text.

5.000 il·lustracions en color.

600 requadres fitxa EL QUE CAL SABER.

**ENCICLOPÈDIA
CATALANA**

**GRAN
ENCICLOPÈDIA
CATALANA**

nova edició

Més de 12.000 pàgines de text.
42.000 il·lustracions, la majoria inèdites i a tot color.
4.500 mapes, plans i fotografies aèries.
255.000 accepcions: 30% de temes catalans, 10% de
lexicografia, 60% de temes universals.
Enquadernació luxosa en guàflex i lletres estampades
en or.

Estic interessat a rebre més informació sobre les obres marcades amb una X, en
condicions especials de subscripció.

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA ☐

HISTÒRIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS ☐

CATALUNYA ROMÀNICA ☐

HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA ☐

ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT ☐

Col·lecció de novel·la A TOT VENT ☐

Nom

Adreça

Població

DIGEC, S.A. - Diputació, 250 - Tel. 302 71 18 - 08007 Barcelona

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Feina de qui?

per Gabriel Bibiloni

Malgrat l'optimisme interessat d'alguns responsables de la política lingüística oficial, el català es troba en un moment decisiu: el pas probablement irreversible d'una situació en què és parlat per la majoria de la població del seu territori històric a una altra situació en què serà parlat per un subgrup minoritari i, com a conseqüència evident d'aquest mateix fet, en àmbits reduïts. A bona part del país aquest fet ja s'ha consumat. I ja se sap que un idioma que no reïx de sortir d'una situació de residualitat inútil acaba essent abandonat pels seus parlants. Alguns ho intenten amagar adduint algunes realitzacions concretes en favor de la llengua catalana, la importància de les quals ningú no nega, per cert, però que no invaliden el fet evident que el català es parla de cada vegada menys, en disminueixen els parlants a les capes d'edats inferiors i es degrada de manera alarmant. Els avanços del català en certes parcel·les —televisió per exemple— per les característiques del context en què es produeixen, no representen cap pressió sobre els hispanòfons, que continuen ben tranquil·lament instal·lats en el seu monolingüisme impertèrrit, ni sobre els bilingües, que no fan cap rectificació decisiva en les seves pautes lingüístiques a favor de la normalització del català.

NATIVITZACIÓ DE L'ESPANYOL ENTRE EL JOVENT

A Mallorca alguns treballs de camp (1) mostren el contrast entre una població adulta on el 75 per cent és catalanoparlant i un sector infantil i juvenil on el percentatge anterior es redueix a la meitat si fa no fa. Però la cosa greu no són solament els aspectes quantitatius, sinó els canvis qualitius en les normes d'ús. Mentre per als més grans parlar català en àmbits laborals, comercials, recreatius, etc., és encara la norma i parlar en espanyol, l'excepció, per als joves la tendència va en sentit contrari. La meitat dels joves catalanoparlants —la meitat de la meitat— han manifestat que tenen per norma adreçar-se en català als desconeguts; l'altra meitat —o sigui tres quartes parts— ho fan en espanyol. És a dir que la majoria del jovent estableix —i se suposa que manté— les seves noves relacions en espanyol. Qui tingui dues orelles que faci una passada pel pati de qualsevol escola o institut, o per qualsevol discoteca, pub o altre ambient recreatiu i veurà que això no són somnis ni invencions. Amb les noves generacions s'està produint un fenomen decisiu: la nativització de l'espanyol, la seva transformació en una llengua que hom parla amb facilitat, naturalitat, espontaneïtat i sentint-la com a quelcom tan propi com la pròpia panxa, tot i que

també un pot tenir (certa) competència en català i fer-ne (cert) ús. Hauríem de començar a adonar-nos que per a aquestes generacions tota l'actual retòrica de la *normalització lingüística* sona —i sonarà quan ells siguin la societat adulta— com a música celestial, si és que continua essent el que és ara: mera retòrica propagandística i en la mesura que sobrevisqui al seu descrèdit que clarament es veu venir.

L'ACTITUD DELS GOVERNANTS

No. Això no funciona. Quinze anys de nou *règim* ens donen prou perspectiva per a veure que l'actual estat de coses apunta a qualsevol fita menys a la normalització del català. Els responsables de la política lingüística oficial i els seus tècnics i ideòlegs afirmen que els crítics envers la marxa actual del procés —*apocalíptics* en diuen— actuen com a desmobilitzadors i sembradors de discòrdies. Potser tindrem la culpa de l'extinció del català si aquesta es produeix. Bromes macabres a part, si l'actual *establishment* porta el català cap a la residualització, i si per transformar les coses l'únic que pot operar és una gran mobilització per canviar aquest *establishment*, els responsables o corresponsables d'aquell negre destí serien els intel·lectuals anestetitzadors que per ingenuïtat o interessos, alimentant els discursos oficials o guardant un silenci per a ells profitós, impedeixen la presa de consciència per a l'esmentada mobilització. És desolador constatar com després que s'hagi produït la normalització del txec, del romanès, del búlgar, del serbo-croata, de l'hongarès, de l'albanès, del noruec, del finès i d'altres llengües europees, aquí anem a les fosques pegant carabassotades i jugant frívolament amb una altra llengua europea que ens fuig de les mans.

La ideologia que alimenta l'actual actuació institucional sobre matèria lingüística recolza sobre un principi: la transformació a partir del canvi individual. I si no va bé ens diuen que allò que no funciona no són les regles del joc sinó els jugadors. El marc legal *permet* la utilització del català en tot moment; per tant, si *tots* volguéssim (*tots*, cosa de *tots*, feina de *tots*), si *tots* uséssim el català sempre, el català esdevindria una llengua normal. Evident i elemental. El problema és que *tots* no ho fan. Ni ho faran, és clar, perquè la sociologia més elemental ens ensenya que les normes de comportament social tendeixen a la permanència i no al canvi, i que les normes individuals no canvien si no és a partir de canvis en el context. I ¿com podem pretendre que la gent usi més el català en un context on tots els engranatges atorguen a l'espanyol una

funcionalitat indiscutible i creixent i la resten al català de cada vegada més? Una llengua no es normalitza amb un estol de predicadors que van convertint els infidels d'un en un, sinó creant les condicions perquè, al marge de patriotismes i estimacions, aquella llengua adquireixi el màxim de funcionalitat i de rendibilitat, levant aquests atributs a qualsevol altra. És una qüestió de context, de regles de joc, de legislació, de política: no una «feina de tots».

La qüestió fonamental d'aquesta història és que els rectors d'aquest país, els qui fan i desfan, els qui tallen el bacallà, no arriben a concebre que la nostra societat funcioni en català. Els hereus dels qui van forjar el concepte de llengua nacional espanyola no estan disposats de moment a renunciar-hi. A partir d'aquí una constitució desigualitària, assumida per les autoritats regionals, l'aparell ideològic del bilingüisme i la política d'inhibicions, d'indefinicions i d'ambigüitats. A partir d'aquí, i amb la condició que no es toqui allò que és fonamental, que facin el que vulguin amb el català, mentre aquest sigui quelcom lateral i complementari. Mentre el català sigui un complement —circumstancial, diria un gramàtic— d'allò que és nuclear i imprescindible, alguns fins i tot es mostren disposats a donar la vida per la seva causa.

FEINA DE TOTS?

Aquest és el context. I en aquest context s'explica que la manca de política lingüística del Govern Balear trobi mecanismes compensatoris en plantejaments com el *feina de tots*, que tenen —o pretenen— l'efecte de promoure una unitat sagrada de tots i aglutinar l'entusiasme de tots al voltant de la causa de la llengua, entusiasme que porta associat la neutralització de qualsevol intent de reflexió crítica i responsable. Però insistim: provocar l'entusiasme sense posar en qüestió les regles del joc i advocar per canviar-les no porta més que al fracàs, a la frustració i a la crema dels lluitadors de bona fe. I no hi ha res de criticable, en principi, en una campanya: el ministeri de finances també en fa per recaptar millor els impostos, però com a complement d'una política fiscal, no com a element substitutori d'aquesta. I el que ja fóra del tot incompreensible és una campanya sobre recaptació d'impostos orientada en sentit contrari a la política fiscal.

ENS JUGUEM EL FUTUR DE LA LLENGUA

En un moment crucial com l'actual no ens podem permetre fer passes en fals, perquè ens juguem el futur de la nostra llengua. És hora d'apel·lar enèrgicament a la responsabilitat intel·lectual, de generar formulacions aclaridores sobre què és una autèntica normalització d'un idioma i per quin camí s'hi va. I em semblen evidents com a mínim tres coses:

Primera: La normalització d'un idioma subordinat a un altre és un procés de substitució (de l'idioma dominant pel dominat, és clar), no un procés d'agregació. Com el txec va substituir l'alemany, o el noruec va substituir el danès, o el finès va substituir el suec. Qualsevol plantejament bilingüista no porta més que a confirmar la llengua subordinada com a complement dispensable i com a llengua subordinada. Amb el camí obert cap a l'extinció.

Segona: Normalitzar un idioma significa convertir-lo en l'únic necessari per a viure, treballar i relacionar-se, i això es una acció política. Fa angoixa veure com il·lustres patricis van repetint la suprema estupidesa que un idioma no es normalitza a cops de lleis i de decrets. ¿Com ho han fet els altres, resant novenes a Maria Auxiliadora? Un idioma es normalitza —si hi ha voluntat de fer-ho— amb lleis, decrets, cossos d'inspectors, pressuposts i talonaris. Si allò fonamental és dotar-se d'instruments polítics que creïn unes determinades condicions, cal començar dient i recalcant que l'actual ordenament legal espanyol en matèria lingüística, començant per la constitució, és absolutament incompatible amb una normalització real del català. Cal canviar-lo.

Tercera: Normalitzar un idioma significa convertir-lo en el màxim instrument d'integració simbòlica al voltant d'una idea de nació, per la qual cosa difícilment és concebible aquesta normalització si no és un procés lligat i paral·lel al de construir un país, una nació, amb l'organització política i amb un univers de referents culturals que n'assegurin la cohesió. En el context europeu actual hi ha alguns elements que hi ajuden.

Els qui no vulguin tot això que tinguin la dignitat de dir-ho clarament. Al cap i a la fi, en democràcia totes les opcions són legítimes. Però que no ens enganyin més. Que no estultifiquin més aquest idioma. I que no ens vinguin més amb el romanç de la impossibilitat, perquè els txecs, els finesos i els lituans són fisiològicament si fa no fa com nosaltres.

GABRIEL BIBILONI

(1) *Enquesta sociolingüística a la població de Mallorca, Universitat de les Illes Balears, 1986 (treball fotocopiat); A. Artigues i G. Bibiloni, Enquesta sociolingüística a la població escolar de Mallorca, 1986 (treball no conclòs).*

MIQUEL BARCELÓ MAS
INSTAL·LADOR ELECTRICISTA

C/. Almoina, 43 Tels. 64 72 72- 64 72 25
07260 PORRERES (Mallorca) Fax: 64 79 83

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

L'ensenyament a Mallorca, una mala història que continua

(Scherzo)

per Antoni Artigues i Immaculada Sureda

Amb aquest scherzo (1), volem comentar algunes dades referents a l'ensenyament a Mallorca extretes d'una enquesta sociolingüística a la població de Mallorca (2).

L'estudi mostra que un 75 % de la població de Mallorca són catalans, quant a parla, i un 25 % són espanyols. Als catalans se'ls fan una sèrie de preguntes sobre l'escolarització i el tipus d'ensenyament rebut. Així, un 11 % no ha fet la primària, un 33 % l'han feta a centres públics, un 7 % a la privada no religiosa i un 49 % a la privada religiosa. Quant a la secundària un 69 % no l'ha feta, un 13 % a centres públics, un 4 % a privats no eclesiàstics i un 14 % amb frares o monges.

Només a un 13 % els mestres els explicaven lliçons en català, i el percentatge referent a escrits a la pissarra per part dels professors es redueix a un 2 % (3).

Això es tradueix en un altíssim analfabetisme (almenys subjectiu) per part dels catalans: un 4 % diuen que saben escriure bé en català, un 8 % que hi saben escriure bastant, un 25 % poc i un 63 % gens. I encara dels que diuen que saben escriure en català el percentatge dels que diuen que els n'han ensenyat a l'escola és baixíssim (sobretot en la població de 30 a 65 anys en què, en algun quinquenni, s'arriba al 0 %).

A la funció de fer analfabets que ha exercit l'escola de Mallorca, majoritàriament, s'hi ha de sumar la funció d'espanyolització mitjançant mentides (a un 11 % els digueren que la llengua que es parla a les Balears «és un simple dialecte que no forma part de

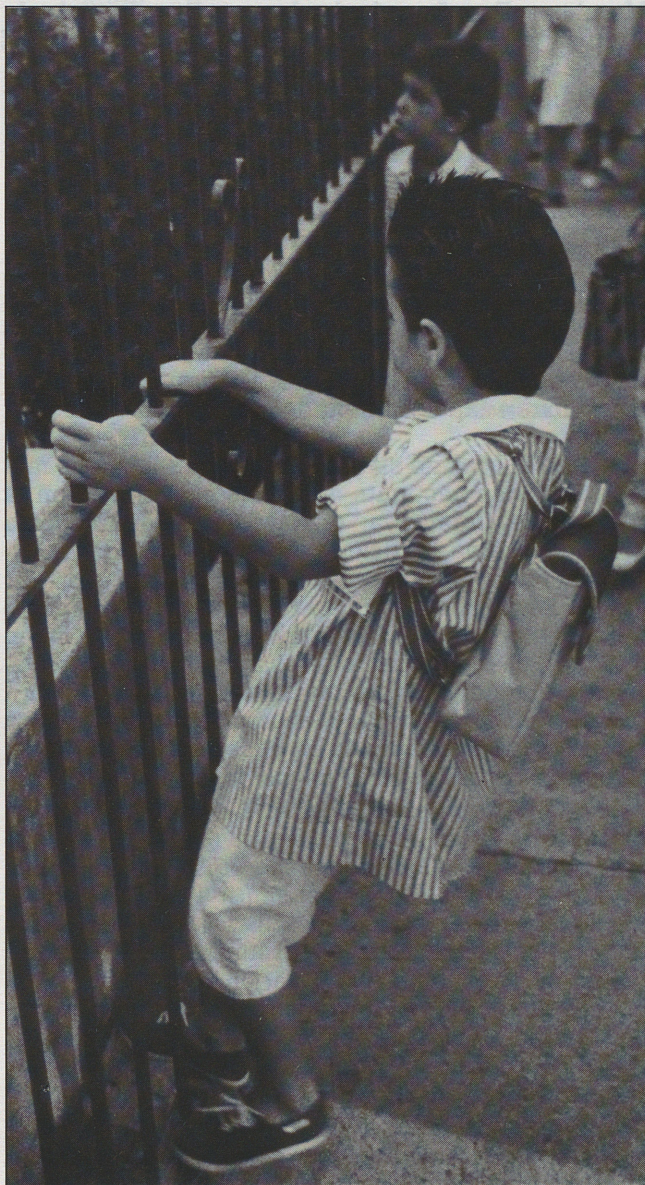

Foto Lorenzo (DM)

(1) «Peça vocal o instrumental de caràcter lleuger i sense forma fixa» (G.E.C.).

(2) *Enquesta Sociolingüística a la Població de Mallorca*. Encarregada pel Consell Insular de Mallorca a la Universitat de les Illes Balears. Mallorca, desembre de 1986 (Multicopiat). (L'enquesta es va fer a la població major de 18 anys).

(3) Fora de la classe, a un 74 % dels entrevistats el mestre els parlava en català. Veim també com, en la meitat dels casos, els mestres mateixos que els castigaven dins la classe per parlar en català, hi parlaven amb ells en sortir de les aules.

cap llengua» i a un 3 %, que és un dialecte del castellà i mitjançant la creació d'un marc o d'un espai mental espanyol (a més d'un 90 % no els digueren res de Gabriel Alomar o de Víctor Català, però sí de poetetxos i llibretistes de devers Salamanca). És mòdica en aquest sentit una *Circular sobre historia de España* del Governador Civil Mateo Torres (27 nov. 1936) on, després d'una introducció on diu que «España (...) dará su sangre (...) para salvar al Mundo de la tremenda podredumbre en la que se ahogaba y se tenía que morir», fa una programació que sembla l'ideari, o la programació anual, del primer canal de Televisió Espanyola, o el de diaris com UH, o el de tantíssimes d'escoles o el de molts de llibres de text (més d'un fet en català); són punts d'aquest programa, per exemple: «España país de gestas». «España crisol de Razas». «España libre». «España una». «España grande». «España engrandecedora del Mundo». «España colonizadora». «España país de Santos» (i també «de Artistas» i «de Literatos»; hi manca «de Deportistas» però no s'usava tant en cobí) (4).

«Només» el fet que l'ensenyament fos (quasi) exclusivament en castellà i que el català no es parlàs ni se'n parlàs ja fa que la població catalana de Mallorca no usàs el català a l'escola (així, només hi responien lliçons un 8 % a la primària i un 10 % a la secundària). Això ja estalviava, en molts de casos, la prohibició expressa de parlar en català; així i tot un 29 % a la primària i un 28 % a la secundària confessen que els prohibien expressament usar el català per respondre les lliçons (i a un 4 % a la primària, fins i tot li prohibiren expressament de parlar català fora de la classe).

Però la cosa no s'atura aquí: un 13'5 % dels mallorquins eren castigats a l'escola si parlaven en la llengua de Catalunya, en la llengua de Mallorca (però de què va l'article, d'ensenyament o d'ensagament?).

A continuació enumerarem els centres d'ensenyament on feren la primària entrevistats que diuen que eren castigats pel fet d'usar el català a l'escola. Ja que els individus entrevistats són una mostra a l'atzar de la població de Mallorca l'esmentada llista no ha estat confeccionada en base a tots els centres; si fos així segurament la llista seria més llarga.

S'ha de tenir en compte que a molts de centres es pot tractar de l'ideari del centre (5), i que en altres casos els càstigs poden ser esporàdics, fruit d'alguns mestres concrets. En aquest sentit s'han d'assenyalar possibles canvis significatius, menys freqüents del que voldríem, com per exemple els del col·legi públic de Sant Rafel d'Eivissa, on actualment es fa ensenyament en català. Assenyalem també que trobam persones castigades per parlar català dins la classe tant en el temps de la Dictadura, com abans, com al temps de la Democràcia espanyola actual.

El tipus de càstig consistia en la major part dels casos a renyar o a amonestar o humiliar públicament el «culpable» (com feien les monges de Santa Margalida que deien que parlar mallorquí fa pagès); però

no hi faltaven les multes, com per exemple els 50 cèntims per paraula que cobraven les Franciscanes de Muro (per l'edat de l'entrevistat això devia ser a principis dels anys 60); no hi faltaven els càstigs físics (entre d'altres estar agenollats) com per exemple a la Caritat de Montuiri o a les Trinitàries de Palma; abundaven les feines supletòries o quedar castigats, com a La Puresa de Palma, Sa Torre de Manacor, etc.; al Sagrat Cor, a les Agustines, a la Pública de Lluçmajor, etc. preferien posar males notes; una altra tècnica per trobar «insurrectes» era que el mestre sortia i entrava per sorpresa per veure qui parlava en català; les Agustines de Pont d'Inca utilitzaven un antic mètode europeu (6): «Ens donaven

(4) La *circular* de M. Torres és reproduïda per Josep Massot i Muntaner a *Església i societat a la Mallorca del segle XX* (Barcelona: Curial, 1977; pàgines 191-193).

(5) Referent al paper destacat de l'ensenyament privat en la santa espanyolització «colonizadora» de Mallorca volem recordar una frase d'Antoni M. Sbert (mallorquí, Diputat a Corts, Conseller de la Generalitat de Catalunya...): «Els "botifarretes", indignes descendents de la Mallorca catalana han traït la seva sang una vegada més i han retut acatament als escamots de forasters i estrangers, "señoritos troneras", aventurers de "Arriba España" (...) que «han entregat la terra de Ramon Llull a l'estranger» (MASSOT I MUNTANER, Josep. *La guerra civil a Mallorca*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1976; pàgina 320).

(6) Aquest mètode usat a Gal·les i a altres llocs, té la seva versió escrita a Mallorca en un edicte del Govern Superior i Polític de les Balears de 22 de febrer de 1837. És reproduït a *La persecució política de la llengua catalana* de Francesc Ferrer i Gironès (Barcelona: Edicions 62, 1985).

Llibreria
Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 10.72 14 66
Ciutat de Mallorca

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

un objecte o cartell que s'havia de passar (...) l'objecte era una medalla negra i qui la tenia havia d'estar dreta».

La relació de centres on anaven els entrevistats que han afirmat que foren castigats per parlar el català mentre feien la primària, és la següent:

CENTRES PÚBLICS

Pública Alcúdia
Pública S'Arenal
Sa Torre (Manacor)
Pública Son Negre
Verge de Lluc
La Soledat
Son Espanyolet
Felip Bauçà
Graduada (Alaró)
Pública Capdepera
Pública de La Real
Pública de Vilafranca
Pública Pòrtol

Foto Lorenzo (DM)

Vialfàs (Sa Pobla)
Graduada (Maria de la Salut)
Graduada (Son Servera)
Pública Casablanca
Pública Sant Jordi
Públic Sant Rafel (Eivissa)
Pública Llucmajor
Pública Randa

CENTRES PRIVATS

No religiosos:

CIDE
Ntra. Sra. de l'Esperança
Muro

Religiosos:

Agustines (Andratx)
Agustines (Alaró)
Agustines
Agustines (Pont d'Inca)
Sant Agustí
Franciscanes (Muro)
Franciscanes
Franciscanes (Sa Pobla)
Verge del Carme (Coll d'en Rabassa)
Ntra. Sra. del Carme (Alcúdia)
Sant Vicenç de Paül
Sant Vicenç de Paül (Son Rapinya)
Sant Vicenç de Paül (Coll d'en Rabassa)
La Milagrosa
Monges de Sant Vicenç (Binissaleu)
Monti-Sion
Monti-Sion (Porreres)
La Puresa (Inca)
La Puresa (Manacor)
La Puresa
Sant Tomàs d'Aquino (Inca)
Sant Tomàs
Liceo Femenino Santa Teresa (Inca)
Escolàpies
Sagrat Cor
Sagrat Cor (Llucmajor)
Santa Teresa (Pont d'Inca)
La Salle
La Salle (Inca)
Sant Gaietà
Monges (Sa Pobla)
Trinitàries
Monges de la Trinitat
Can Domenge
Sant Francesc
Sant Francesc (Selva)
La Caritat
La Caritat (Montuïri)
Santa Creu
Manacor
Monges de Santa Margalida.

Per ventura avui no es castiga tant a les escoles per parlar en català, però sense cap dubte més efectiu que els càstigs és l'hàbit d'usar el castellà a l'ensenyament i de bandejar el català; aquest hàbit, mantingut per la legislació vigent, continua generant analfabets, a pesar de la Democràcia, de l'Estatut d'Autonomia, de la Llei de Normalització Lingüística, etc. És evident (i demostrat amb alguns estudis puntuals i també experiencialment) que l'estudi del català com a assignatura (fins i tot en els pocs casos que es faci ben fet) és quasi inútil per assolir uns coneixements bàsics i uns hàbits mínims. Per tant, i tenint en compte que la major part d'escoles on es castigava per parlar en català (i també la major part de les altres) continuen fent l'ensenyament en castellà, constatarem que la mala història de l'ensenyament a Mallorca continua: es continuen fent analfabets i es continua provocant l'ús del castellà per part dels escolars.

Efectivament «després de 10 anys de Decret de bilingüisme amb uns resultats miserables pel que fa al coneixement oral i escrit de la llengua, ja no parlem de l'ús... i amb unes dades que posen, si més no, en evidència la situació del genocidi lingüístic a què ens trobam abocats, no hi caben polítiques lingüístico-educatives tímides, que deixin passar cursos i cursos sense posar fil a l'agulla» (7).

Cal una disposició legal sobre l'obligació de fer l'ensenyament en català a tots els centres i la «creació d'un marc curricular de les assignatures de Ciències Socials i Naturals que prevegi la realitat lingüística i cultural dels Països Catalans, amb acord entre les diferents comunitats autonòmiques catalanes» (7).

Avui «la situació de genocidi lingüístic a què ens trobam abocats» i la conseqüent degradació de la llengua catalana (tant a nivell sintàctic, com fonològic, lèxic, etc.) es veu agreujada per l'increment d'escolarització al període de 0 a 6 anys, una edat clau per a la formació lingüística bàsica.

Sense cap dubte si no volem la mort de la comunitat lingüística catalana cal, entre moltes altres coses, «avançar cap a un sistema educatiu en català, on aquesta llengua, com a llengua pròpia de les Illes, sigui usada com a vehicle d'expressió normal a tota activitat docent» (article 22 Llei de normalització) (7).

Palma, 20 de juny 1990

**ANTONI ARTIGUES
IMMACULADA SUREDA**

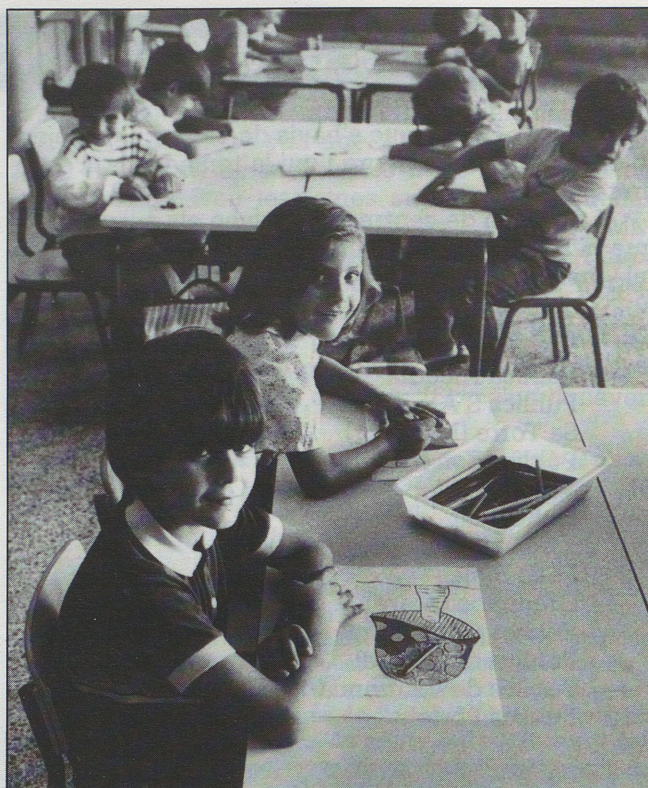

Foto Lorenzo (DM)

Edicions

Disseny gràfic

**Publicitat
impresa**

Fotocomposició

Tipografia / Offset

**taller gràfic
RAMON**

JAUME BALMES, 43 - TEL. 75 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

(7) Les citacions són, respectivament, de les pàgines 29, 35, 36 i 29 de *L'ensenyament, eina bàsica de la catalanització*. Palma: Comissió per a l'Ensenyament i Normalització del Català, 1989.

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

El català a l'Estat espanyol

La perspectiva legal de la llengua catalana i el projecte de política lingüística d'Esquerra Republicana de Catalunya

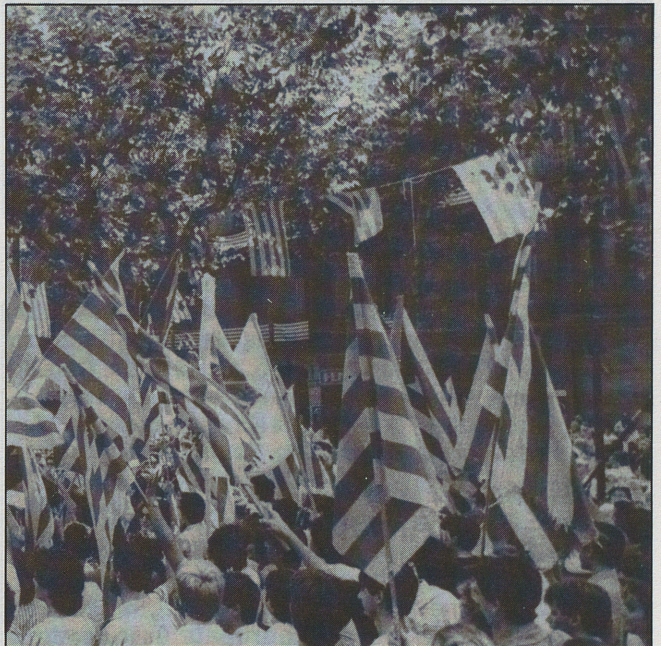
per Miquel Pueyo (*)

El núm. 7 (abril 1990) del Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya publica un interessant article del sociolingüista Miquel Pueyo. Tot i ser les seves propostes les oficials d'Esquerra Republicana de Catalunya, vist l'abast de la seva anàlisi, hem cregut oportú reproduir-lo a **Lluc**.

Com tothom sap, la comunitat lingüística catalana —dividida per fronteres estatals i per fronteres administratives a l'interior d'aquests estats— abasta un territori de 56.000 km.², ocupat per una població que depassa lleugerament els 10 milions d'habitants. Pel que fa al nombre de parlants, el català se situa al nivell del suec o del bielo-rus i per damunt del noruec o l'albanès. De les 48 nacions europees que van viure moments de redreçament cultural, lingüístic i literari, entre 1800 i 1937, la catalana és l'única de les grans que no ha assolit la categoria d'estat. Si combinem la geografia, la història i la demografia, trobarem que el català té el dubtós privilegi d'esser una mena de rei borni, en els països dels cecs, ja que és la més important de les llengües europees que no han assolit la condició de llengua nacional d'un estat independent, si s'exceptua el petit Principat d'Andorra.

Analitzar la perspectiva legal de l'actual situació del català, des del punt de vista del nacionalisme d'esquerres, és sempre una tasca difícil i amb una certa ambigüitat. D'una banda, perquè l'anàlisi de la realitat i els seus projectes de redreçament ha de fer-se —si no es vol caure en la pura exaltació demagògica— amb eines metodològiques vàlides i eficaces, derivades del corpus teòric i pràctic de la sociolingüística i del language planning. De l'altra, perquè l'espai de què dispo i la complexitat del tema m'obliguen a presentar valoracions, propostes i consideracions que es refereixen principalment al territori de Catalunya estricta, per bé que és el conjunt irrenunciable de tota la comunitat lingüística el que garanteix, a la curta o a la llarga, un espai europeu òptim per al català.

La majoria dels professionals de l'ensenyament coneixen el famós article 3 de la Constitució espanyola que diu, emfàticament, en el seu punt 3, que «La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte

d'especial respecte i protecció». Aquest imperatiu, no cal ni dir-ho, ha estat sistemàticament negligit, sense cap mena de manies, pels successius governs de la monarquia. ¿Quines proves en tenim? Entre d'altres, n'hi hauria prou de recordar tot un reguitzell d'obligacions que es desprenen d'aquest mandat i que l'estat ha desatès íntegrament: reconeixement explícit i efectiu de la unitat científica de la llengua catalana; finançament del procés de normalització lingüística, amb càrrec als Pressupostos Generals de l'estat; introducció del català en els plans d'estudi de l'ensenyament secundari i superior, a tot

(*) Sociolingüista i diputat del Parlament de Catalunya.

l'estat; mesures per regular l'accés a l'Administració central, de persones que coneixin la llengua de cada territori; reconeixement del català com a llengua de debat, al Congrés i al Senat, etcètera, etcètera, etcètera. En síntesi, res de tot això no ha estat fet i sembla molt difícil, per no dir impossible, que l'Estat espanyol arribi a interessar-se algun dia pel desenvolupament d'aquest mandat.

A continuació, s'han de considerar els estatuts que regulen l'abast de l'autonomia de les comunitats respectives. D'aquests, els de Galícia, Astúries, Euskadi, Navarra, Aragó, Catalunya, País Valencià i Illes inclouen referències diverses a la realitat plurilingüe dels respectius territoris. En el cas de la Catalunya estricta, l'Estatut d'Autonomia fou aprovat en referèndum el 25 d'octubre de 1979 i ratificat per les Corts, en els mesos de novembre i desembre de 1979. L'article 3 fa referència a la qüestió lingüística i determina l'existència d'una llengua pròpia (la catalana) i de dues llengües oficials (la catalana i la castellana), així com d'una parla (l'aranesa) que «serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció». Sense entrar en consideracions més profundes, convé de ressaltar que, contràriament al que moltes persones creuen, l'Estatut de Catalunya té, en molts aspectes, un sostre competencial més baix que el que fixen els respectius estatuts d'altres comunitats. Això s'esdevé igualment en aspectes referits a la llengua i així, per exemple, Catalunya no pot expedir titulacions específiques; no pot establir convenis de cooperació amb altres comunitats de l'estat, que tinguin el català com a llengua oficial; l'estatut no té cap obligació d'informar la Generalitat, quan subscrigui convenis internacionals que puguin afectar el patrimoni lingüístic o cultural de Catalunya, etcètera, etcètera. En canvi, algunes d'aquestes competències sí que estan reconegudes en altres estatuts (Aragó, Canàries, Illes...).

L'esmentat article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya va ésser desenvolupat per la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística de Catalunya, que constitueix el marc que defineix actualment les regles del joc per a les llengües en contacte. La Llei té 27 articles, agrupats en cinc títols —ús oficial, ensenyament, mitjans de comunicació, impuls institucional, i normalització de l'aranès—, una disposició addicional, cinc transitòries i dues finals. Va ésser una llei elaborada amb tanta circumspecció i cautela —fins i tot es va demanar un dictamen al Consell Consultiu de la Generalitat— que no va causar el rebuig amb què alguns amenaçaven perquè, en definitiva, els seus principis jurídics bàsics ja es desprerien dels textos constitucional i estatutari i perquè, des del punt de vista de l'ús lingüístic, la llei, mancada de nervi i dels instruments necessaris perquè fos aplicada íntegrament i rigorosa, consagrà —recorrent als termes proposats pel prestigiós jurista Josep M. Puig Salellas— la *cooficialitat formal*, enfront de la *cooficialitat real*.

A partir del marc jurídic definit, tant l'Adminis-

tració de l'Estat com la de la Generalitat han anat promulgant un conjunt de decrets, ordres, resolucions, circulars, instruccions... i el Parlament de Catalunya ha continuat aprovant nous textos jurídics referits, totalment o en part, a l'ús lingüístic. Per a qui hi estigui especialment interessat, cal recordar que la Generalitat ha anat editant diversos fulletons que agrupen temàticament aquestes disposicions, així com publicacions periòdiques especialitzades. Fa pocs mesos, el centre de Normalització Lingüística de Girona ha iniciat l'edició d'uns fulls, col·leccionables, molt ben estructurats, sota el títol *Lleis i Reglaments sobre l'Ús del Català*.

Com és sabut, el Govern de Catalunya vehicula la seva política lingüística a través d'una Direcció General del mateix nom, dependent del Departament de Cultura, que ha engegat campanyes publicitàries, ha creat Centres de Normalització, ha intervingut en determinats àmbits professionals i comercials... Tanmateix, el fet de la vinculació d'aquesta Direcció General a Cultura ja indica que el Govern no ha volgut o no ha tingut la capacitat i la voluntat política de concebre la política lingüística com una acció global i supradepartamental.

Fet aquest llarg preàmbul sobre la situació jurídica del català, he de dir que Esquerra Republicana de Catalunya fa una valoració molt crítica de la política lingüística menada pel Govern de la Generalitat, en els darrers anys. No totes les limitacions es deriven dels marges fixats per la Constitució i l'Estatut —cada cop més estrets, això sí, gràcies al Tribunal Constitucional— sinó també de les actuacions ambigües i de la manca de nervi del Govern, a l'hora d'impulsar una política lingüística eficaç i decidida de normalització del català. En definitiva, una política lingüística nacionalitzadora que situï el català com a llengua comuna, real i necessària per a la vida de tota la societat catalana i que assegurï la primàcia territorial de la llengua pròpia, sense ambigüitats polítiques ni dubtes institucionals. E.R.C. planteja un reguitzell de mesures puntuals i urgents per avançar en aquesta línia, agrupades en quatre nivells: internacional, de la comunitat lingüística catalana, de l'estat espanyol i de la Catalunya estricta. Per acabar aquest article, exposaré una síntesi d'algunes de les mesures que es proposen.

A. NIVELL INTERNACIONAL

- Impuls institucional decidit per incorporar el català com a llengua oficial del Consell d'Europa, del Parlament Europeu i de les Comissions Europees.
- Creació, a les principals metròpolis del món (Brussel·les, Londres, Nova York...) d'una Oficina d'Informació Catalana.
- Gestions perquè els plans de televisió per satèl·lit puguin incloure un tractament específic per a la realitat nacional dels Països Catalans.
- Creació d'un Certificat Internacional de Català.

Dossier: ELS JOVES I LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

B. NIVELL DE LA COMUNITAT LINGÜÍSTICA CATALANA

- Signatura d'un Tractat d'Unió, en matèria lingüística, entre les diverses administracions del territori dels Països Catalans, per tal d'impulsar el coneixement i l'ús regular de l'idioma.

- Signatura d'un conveni de política educativa sobre unes bases comunes, que assegurí l'ús del català i un mateix marc de referències socio-culturals.

- Creació d'un espai català de comunicació, en el marc de la ràdio i la televisió, especialment.

C. NIVELL DE L'ESTAT ESPANYOL

- Reconeixement explícit i efectiu de la unitat de la llengua catalana.

- Participació substancial de l'estat en les despeses de finançament del procés de normalització lingüística.

- Reforma de la legislació sobre televisions privades, a fi de resituar en la mateixa zona, tot el territori dels Països Catalans.

- Ús normalitzat del català a les Corts (Congrés i Senat).

D. NIVELL DE LA CATALUNYA ESTRICTA

- Creació d'una direcció General de Política Lingüística adscrita a Presidència i amb funcions interdepartamentals.

- Increment substancial dels mitjans humans i materials destinats a normalització lingüística.

- Creació d'una Oficina dels Drets Lingüístics.

- Presència indispensable del català en totes les activitats, materials, iniciatives... patrocinats o fets en col·laboració amb la Generalitat.

- Elaboració d'un Pla d'Ensenyament del Català que afecti a la totalitat dels treballadors de la funció pública, amb concreció de calendaris i mitjans.

- Exigència pràctica del coneixement del català en la selecció de funcionaris.

- Substitució de l'exempció de català per mesures com ara classes intensives.

- Exigència de l'ús del català en les transaccions, contractes, convenis, escriptures, informes, projectes... on intervinguin qualsevol dels organismes de la Generalitat.

- Preparació i realització de plans sectorials de normalització lingüística.

- Catalanització del sector turístic.

- Suport a la catalanització de la indústria cinematogràfica, discogràfica, del vídeo i la informàtica.

Naturalment, aquest repertori de mesures no és exhaustiu ni senzill de posar en pràctica. Tanmateix, només hi ha una manera de fer una política lingüística seriosa que promogui decididament la normalització del català i aquesta passa per una planificació rigorosa i amb visió de futur. I, al capdavant, el futur es troba sempre en les nostres mans.

MIQUEL PUEYO

L'estendard del Rei En Jaume a la plaça de Cort

Dielectro Balear

Sociedad Anónima

► Gremi Fusters, 43

Polígon Son Castelló (ASIMA)

07009 PALMA DE MALLORCA

Telèfons: 20 44 64 (6 línies)

75 56 25 - 75 56 81 - 75 42 42

Fax: 75 82 29

ELECTRICITAT

► Carrer de la Pagesia, 68-B

Polígon Industrial

07500 MANACOR (Mallorca)

Telèfons: 55 53 51 - 55 55 55

Fax: 55 53 62

MAQUINÀRIA

► Extremadura, 21

07800 EIVISSA

Telèfons: 30 12 11 - 30 30 03

Fax: 30 02 57

IL·LUMINACIÓ

► Polígon Industrial, G 103

MAÓ (Menorca)

Telèfon: 36 17 09

► Polígon Industrial, 41-bis

07760 CIUTADELLA (Menorca)

Telèfons: 38 06 93 - 38 26 19

Fax: 38 64 29

AÏLLANTS

Placidesa

Els gramàtics són els més plàcids

per Joan Mir

Per fi tot m'ajuda a contemplar la vida plàcidament. Si les peremptories de la cara adolescent comencen a ser remotes i si ara aquelles antigues urgències tenen, com a mínim, molta espera, encara puc dir que faig bulla de moltes coses.

El meu país, Mallorca, conserva bellíssims racons que em fan bategar els polsos d'emoció. Sovint sovint puc trobar gent meravellosa que em deixa compartir, en la meua llengua, la seva riquesa d'esperit. Les institucions que, de prop o de lluny, em governen són més sensibles que mai a les meves dèries culturals i aboquen tants de recursos com poden a les organitzacions benemèrites que treballen perquè gent com jo se senti encara a ca seva. Mai no hi havia hagut campanyes de normalització lingüística més ben pensades ni dotades tan generosament. Mai les institucions no s'havien proclamat tan identificades amb la conservació de la meua llengua i dels meus trets culturals. Mai no havia sentit dir tantes vegades que el futur del nostre poble, de la nostra llengua, de la nostra cultura, està en les nostres mans. Certament les coses no m'havien anat mai tan bé. Puc contemplar plàcidament i amb confiança els anys que vénen i la TV3.

Fins i tot el govern central dedica atenció preferent a un dels principals problemes d'aquí, com és el de la inseguretat ciutadana. Ens envien policies cada cop més ben preparats i els programes d'actuació d'aquestes forces d'ordre públic són difícils de millorar. Els recursos econòmics que el Ministeri de l'Interior ens destina són més alts que mai. Els governadors ja no són autoritaris i forasters, sinó respectuosos i democràtics. I això sense esmentar l'aspecte anecdòtic, però gratificant, de la pulcritud i l'atractiu dels nous uniformes policials. Estic, sens dubte, més ben protegit que mai.

Cada vegada em satisfà més poder viure en aquest paradís. Ja era hora que la gent d'aquí, com jo, aquells que procuram fer les coses ben fetes, ens sentíssim emparats i atesos pels poders públics, per les nostres institucions culturals i pels nostres con-

ciutadans. Ja era hora que algú ens fes sentir que anàvem pel bon camí. Estic tan bé que no em puc estar de fer-vos algunes recomanacions per poder arribar a sentir la meua placidesa.

Una precaució molt saludable que heu de prendre és no fer cas dels discursos apocalíptics que trenquen la vostra pau i, ara que hem aconseguit un difícil consens, crearien divisions entre nosaltres. El nombre d'atracaments i les estadístiques catastròfiques sobre l'ús del català no són més que això: estadístiques. Però les estadístiques no compten; allò que compta és la gent, les persones, els programes i les fites que s'han proposat. I heu de fer confiança als dirigents perquè són els millors, gasten els doblers en coses útils i dissenyen campanyes meravelloses i eficaces. Si alguna cosa falla és que no hem sabut seguir les seves indicacions. Tot anirà bé quan obeam les instruccions clares dels nostres il·lustres guies. Per exemple: «parlau en mallorquí» i «no deixeu la clau al pany». I si encara ho voleu fer millor, «apunteu-vos a un curset de l'Obra». Tranquil·lament. Moderadament. Plàcidament.

I si us sorprenen amb una ganivetada al fetge o us etziben un «¿cómo dice?» amb mortificant freqüència, no eleveu l'anècdota a categoria de norma: quan la ganivetada no és mortal, una aital reflexió podria fer-vos perdre la placidesa. Com a mi.

Per un moment he arribat a cavil·lar si la normalització lingüística i la seguretat ciutadana no estarien en males mans. Mai per mai! Quines coses de pensar de dos mallorquins il·lustres! La simple comparació d'aquests dos àmbits ja és herètica. Penitència: repassaré les combinacions pronominals fins que fugin de mi els mals pesaments i em torni la placidesa.

L'olorosa gramàtica de la meua joventut ara és, també, plàcida com jo.

Fugiu, com els gramàtics, de tot radicalisme: les arrels, en qualsevol cas, només serveixen per endin-sar-nos en la terra i, tanmateix, la terra ja és nostra.

Una cultura en marxa per a tot un poble.

Demaneu informació

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau)

Telèfon 315 10 11 - 08002 Barcelona

L'ESGLÉSIA NOSTRA

Elements per un debat sobre la reforma educativa

1. NECESSITAT D'UN AMPLI DEBAT

El nostre país viu avui un moment trascendental des del punt de vista educatiu. El Govern ha presentat a les Corts una llei que conté una reforma global de tot el sistema educatiu no universitari (Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu, LOGSE). Aquest fet tan significatiu per tots els ordres i nivells del futur del país, ha de merèixer l'atenció de la societat a tots els seus estaments, i principalment de l'opinió pública, participant en un debat social que ens afecta a tots. Fins ara les iniciatives del Ministeri han mantingut un debat amb els tècnics docents i els sectors més implicats en l'ensenyament. Així i tot, la importància de l'educació en general, i la transcendència d'aquest projecte per al futur, exigeix l'atenció i la participació en els debats i l'opinió de tota la societat; no ha de quedar l'educació com a pura discussió entre tècnics, mentre les coses es decideixen sense una participació activa de tothom.

1.1. Necessitat de la llei.

La llei és necessària, i així ha estat valorada per tots; de fet, els primers documents sobre la necessitat d'emprendre una reforma del sistema educatiu daten dels últims anys del govern d'UCD. En els dos primers anys de govern socialista es dona un nou impuls a aquesta idea, centrant la reforma en l'ensenyament mitjà (BUP i FP), que s'estendrà al cicle superior d'EGB i més tard a la resta (educació primària i infantil). Els factors esgrimits des d'aquest moment per justificar la reforma

Foto Lorenzo (DM)

són els següents: L'elevat índex de fracàs escolar a BUP i FP, la prematura elecció entre BUP i FP (14 anys), la injusta deprecació i consideració social de la FP, els resultats negatius i contradictoris —distanciats de les demandes socials— dels actuals estudis de FP, el caràcter excessivament teòric del Batxillerat, el model d'ensenyament receptiu i passiu condicionat per uns programes carregats, i l'horari escolar excessiu, que retalla el temps d'esplai.

De llavors ençà, els esdeveniments polítics i socials han afegit nous elements de justificació per a la LOGSE: la necessitat d'una adaptació global del Sistema Educatiu al nou marc democràtic del país, la integració a la CEE amb la pròxima lliure circulació, la creixent acceleració dels canvis productius, tecnològics i culturals,

que generen noves demandes d'educació i formació, i el desajustament d'aquestes amb l'accés a la universitat.

1.2. Un debat polaritzat.

Una de les claus que caracteritzen l'actual debat sobre la LOGSE és la polarització: els qui estan a favor, estan radicalment a favor, de manera que a més de les raons que els puguin assistir, consideren que els opositors manquen d'elles absolutament, i per tant estan desqualificats, i per altra banda, els qui formulen crítiques, es col·loquen en una posició radicalment contrària, la qual en molts de casos no es correspon a la realitat de les crítiques que es mantenen.

És per tots evident que en aquest clima dialèctic maniqueu entre els dos pols és difícil que el

debat democràtic i raonable pugui retre: les raons no són valorades pel seu pes intrínsec, sinó per la seva presumible intencionalitat política, segons d'on vénen; i si el crític no té adscripció política, millor, perquè així ni tan sols és necessari rebatre'l, ja que no gaudeix de suports polítics.

En aquest clima qualsevol acord del Govern amb l'oposició en algun dels punts calents serà titllat immediatament d'antiprogressista o de concessió a la dreta, obviant el criteri que hauria de ser prioritari: la seva eficàcia pel servei del país o el bé comú de tots els seus ciutadans.

Així mateix, aquesta dinàmica bipolar fa que qualsevol opinió sobre el tema sigui empenya immediatament cap a un dels dos pols prefabricats, distorsionant les seves possibilitats.

Evidentment es fa necessari superar aquest clima de «trinxera intel·lectual», que no de debat, que bloqueja la capacitat i flexibilitat necessàries per dialogar —és a dir, per donar i entendre raons, arguments, i no purament etiquetes, això quan no són senzillament ofensives— i conseqüentment per arribar a acords, des de totes les bandes, però especialment per part del qui duu la batuta, el Govern del país.

1.3. Pacte educatiu.

La conseqüència més nefasta d'aquesta situació és que es nega al poble espanyol una solució pactada que pugui ser durable. Si el debat parlamentari no aconseguix qualque cosa més, la LOGSE pot dur la llavor d'una futura conflictivitat que hauran de pagar les generacions que pugen, i que segurament emmetzinà el futur ambient polític, ja que cada nou govern derogarà la llei anterior, en una espiral sense fi. S'hauria de valorar amb seny i absència de prejudicis si aquest previsible futur de conflictes no mereix un esforç de tots per evitar-lo.

Des de la Llei General d'Educació (1970), el disseny del BUP (1975), la redacció de l'article 27 de la Constitució (1978), l'Estatut de Centres (LOECE), la LODE

(1985) i l'actual proposta per la LOGSE, tot han estat polèmiques irades entre els qui s'oposaven a cada un d'ells. Sembla clara la dinàmica de col·lisió i enfrontament, però sobretot el que és més perillós és que aquesta espiral d'aguantar fort i no et moguis no deixa lloc per a la pau. L'estabilitat i la pau són elements essencials per desenvolupar, amb utilitat i eficàcia social qualsevol projecte, i més si es tracta d'un projecte educatiu. El nostre país, que ha estat exemple de pactes i acords en qüestions molt més espinoses i difícils, ha estat incapaç d'arribar a un pacte educatiu que fes fora per sempre els dimonis familiars, que uns i altres branden amb demagògica tossudesca, fent-nos-en víctimes constantment.

Altres països del nostre entorn ja fa anys que resolgueren aquest problema. Algun d'ells (Bèlgica) amb unes connotacions gairebé idèntiques a les de la nostra problemàtica actual. Bastaria una ullada i una comprovació del que s'ha aconseguit i de les deficiències per obtenir, sense gaire esforç, una solució pròpia per al nostre país. Malgrat les discrepàncies, el camí recorregut també ha estat important, i justament per això, encara sembla més absurd no donar la darrera passa cap a l'acord. Sembla que tan sols la interpretació factual del concepte «llibertat d'ensenyament» i el seu correlat «dret a l'educació», juntament amb el model de ciutadà a formar, separen les posicions dels pols. Tan sols això... però res pus!

Sense un gran pacte educatiu l'èxit de la Reforma Educativa sembla més que llunyà. Com és ben sabut, el problema d'una llei educativa no és aprovar-la, ja que això s'aconsegueix mitjançant la simple aritmètica parlamentària: el problema és convertir la lletra de la llei en realitat quotidiana, al cap i a la fi, aconseguir que la llei sigui útil a la societat. La magnitud actual del sistema educatiu condemna al fracàs qualsevol projecte que no compti amb un suport sense reserves per part de tots els sectors. Sense l'acord està assegurada la dinàmica futura de

contrareformes, esmenes i correccions, i juntament, la distracció dels objectius finals, la dilapidació d'esforços, la concentració de lluites i no de col·laboracions, la convivència donant-se l'esquena, si no és irada, en suma, el desànim pels professionals, el frau pels usuaris i la frustració pels més febles de la societat. Finalment, és rendible pel país mantenir encesa una guerra educativa que no beneficia ningú? No seria més útil canalitzar les energies de tots, a través de l'acord, per tal d'aconseguir que la Reforma funcioni?

En fi, desitjam que el convenciment de dissenyar la llei «...amb voluntat d'ordenar l'educació espanyola fins ben entrat el proper segle...», afirmat pels legisladors en l'exposició de motius, no quedi merament en un farol polític. Existeix un fonament per evitar-ho, però sense un pacte educatiu, i una autèntica pau per començar l'aplicació de la llei, amb la col·laboració de tots, és possible que l'intent resulti tragicòmic pel nostre futur.

2. QÜESTIONS A DEBAT

Encara que sembla que existeix un acord global en la necessitat de la LOGSE, i en la majoria dels seus preceptes, són determinats aspectes de la llei, que no per ser concrets són menys importants, els qui centren els desacords i controvèrsies perquè la llei no és explícita a bastament, i dóna peu a diferents interpretacions, de manera que allà on uns endevinen projeccions futures negatives, d'altres no veuen més que conseqüències positives. S'ha d'observar que el text de l'articulat té una extensió només lleugerament superior a la de les seves disposicions addicionals i transitòries; si tenim en compte que molts dels desacords dels distints col·lectius tenen la seva arrel en aquestes disposicions (supressió dels costos docents, previsible moviments de professorat entre centres, tractament dels ensenyaments de religió, centres i professorat de secundària, adaptació de la xerxa de centres concertats i

privats, etc.), es pot comprendre que el principal problema de la llei, per damunt dels debats actuals, que són importants, raurà a aplicar-la de manera que eviti els ferits i els mancaments... la qual cosa sembla difícil des de la perspectiva actual.

Entre els temes polèmics hi ha problemes de fons per l'educació i d'altres, la repercussió dels quals és de caire econòmic-administratiu. Intentam assenyalar les qüestions *discutides* i les raons que s'esgrimeixen.

2.1. Model de persona.

Una de les objeccions manifestades a la LOGSE es refereix al *Model de persona*: s'acusa la llei de promoure un model d'home tecnològic al qual es pretén abastir de capacitats psicomotores, cognitives i intel·lectuals curosament dissenyades, però no equilibrat amb un disseny similar a la formació ètico-moral, deixant de banda les virtuts ètiques de la persona humana.

És veritat que es fa referència als valors democràtics continguts en la Constitució (llibertat, justícia, igualtat, respecte als altres), però no sembla que l'educació ètica s'hagi de reduir als valors «legalitzats». Per altra banda, l'elenc de virtuts ètiques assumibles per un ser humà és molt més ample i ric. És cert també que es pretén que l'ètica sigui sobretot una manera de viure i conviure, propugnant-se que l'aprenentatge ètic vengui donat per l'ambient global en el qual es desenvolupa tot l'aprenentatge escolar, en lloc d'estar centrat en una àrea curricular específica. La inevitable existència, però, d'ambients pobres en estímuls ètics —associats malauradament, amb els focus de marginació i pobresa— o la pròpia conversió parcial de la societat en un sistema amoral, necessitaria una instrumentació més pràctica i concreta de l'ensenyament/aprenentatge dels valors ètics, el qual pugui garantir la seva assimilació, fins i tot, en condicions ambientals adverses. L'escola podria exercir com element transformador de la societat, si es fa diposità-

ria independent de valors ètics universals, a través d'un ensenyament reglat d'aquests.

2.2. L'ensenyament de la religió.

La forma en la qual es recull l'ensenyament religiós, no confirmat com àrea curricular, fa sospitar que els reglaments posteriors la releguin i discriminin per vies secundàries, recollint un vell atavisme antireligiós que nega a les religions la seva presència dins l'escola, pretenent recloure-les en els seus quaters. Si l'ensenyament d'una moral i una ètica religioses aporten valors fonamentals (que ningú nega) a la formació integral d'una persona, no hi ha cap raó per excloure-les del currículum escolar opcional, respectant la decisió de les famílies. Si a més d'això, les famílies, sobre qui recau el dret a l'educació, la sol·liciten, quines raons hi pot haver en contra? Si l'escola té com a missió la d'afavorir la inserció del nin en el seu entorn i aquest entorn assumeix i reconeix els valors religiosos, i la pròpia religió, com una part —important— del seu bagatge cultural i històric, ha de romandre l'escola obstinadament tancada, com en la millor tradició d'escola-presó, als valors del seu entorn?

Tan sols una d'aquestes raons bastaria segurament per justificar la inclusió d'una àrea curricular

que no tingués les connotacions sociològiques que posseeix la religió; però són aquestes connotacions, i no la raó, les qui governen aquest debat.

2.3. Escola pública / escola privada.

La bel·ligerància de la LOGSE contra les escoles privades es manifesta a dos nivells, en primer lloc, les condicions en les quals els actuals centres concertats podran impartir l'ensenyament secundari obligatori són dures; en segon lloc la declaració com a obligatori del nivell preescolar (infantil), i no estant aquest nivell concertat en els col·legis privats, crea un greuge comparatiu, però sobretot una via que tancarà les portes dels col·legis privats, on s'haurà de pagar, enfront dels públics, on aquest nivell serà gratuït. I naturalment, si els alumnes no comencen el primer any...

Però el debat profund que amaguen aquestes fregues —i que en el nostre país encara no està resolt (a diferència dels «països del nostre entorn» els quals ja fa anys que ho tenen resolt)— és la discussió entre l'escola pública i privada. La reivindicació d'una escola pública implica la negació de qualsevol altre tipus d'escola, a un mateix nivell, i per tant, suposa la reivindicació d'una sola escola, que, a més, ha de ser pública (i laica). Per no caure en contradic-

cions anticonstitucionals es reconeix la possibilitat d'escoles privades, però per compte i càrrec seu. Amb aquestes posicions, els partidaris a ultrança d'una sola escola pública, empenyen cap a les escoles d'èlit, només per a rics, en contradicció amb el seu desig d'igualtat. Per altra banda la reivindicació d'un model de servei únic en educació, i no en altres serveis, com transports, premsa, etc. sembla contradictòria amb la direcció del progrés. No és absurd no adonar-se que tota Europa ja té resolt aquest problema? No ens estam quedant antiquats amb un plantejament gairebé decimonònic —per molt que per altres raons gaudís d'una certa plausibilitat en els darrers anys del franquisme i en la transició— reclamant una escola única, quan ja s'ha esbucacat el mur de Berlín, i darrera ell, els murs de les escoles úniques que encerclava? Diríem més; precisament perquè l'escola és un servei, s'ha de deixar que en parlin els usuaris, que a més són els qui paguen els impostos, i per tant els qui sostenen l'escola. No crida l'atenció que, malgrat tot, les aules que queden a l'escola privada concertada siguin més plenes, que les seves homòlogues de l'escola pública? No és contradictori amb la LLIBERTAT (no llibertat d'ensenyament) que tots ens desitjam, i que proclama la Constitució, oferir als ciutadans un sol menú educatiu, quan dins la societat hi ha iniciatives per crear-ne molts d'altres? Quina raó es pot donar a una escola privada, que no ho fa pitjor que una pública, per negar-li les mateixes subvencions que a la pública, si hisenda som tots nosaltres? Si l'afany estatalitzador ja no pensa en els bancs, en les indústries, en la televisió, en els hospitals i en els transports, per què se segueix peixint amb l'escola?

En el nostre entorn sobren exemples per seguir. El més clar, Bèlgica, un país similar al nostre, amb dues llengües i dues xerxes escolars. La Llei del Pacte Escolar, promulgada el 1959 per un govern socialista, va acabar amb les disputes, integrant totes les escoles dins una mateixa xerxa, amb dife-

rents graus de subvencions per les escoles privades, i on es pot ensenyar qualsevol tipus de religió.

2.4. Formació del professorat.

La utopia de proposar nous mètodes pedagògics, magnífics en la teoria i sobre el paper, sense tenir en compte que els mètodes no són res si els professors no estan preparats per dur-los a terme, pot ser la tomba definitiva d'un disseny que es vendrà bé per l'absència de fracàs que predica i l'ampliació del temps escolar obligatori. La formació del professorat és una assignatura pendent de la LOGSE, que ja ho va ser de la LGE, i que necessita molts de recursos.

2.5. Relació amb la universitat.

La desconexió entre els nivells pre-universitaris i la universitat sembla garantida i pot ser un altre dels grans fracassos de la posada en marxa de la llei. La LODE i la LRU estan desconnectades, i per aquest camí, la LOGSE també ho estarà.

2.6. Aspectes tècnics.

Encara que el disseny tècnic de la llei sembla sumament positiu, hi ha un risc repetit que, per ambicions, pot condicionar perillosament la viabilitat pedagògica dels preceptes metodològics de l'ensenyament: la preocupant reiteració d'aspectes antagònics, difícils de compatibilitzar a la pràctica. Per exemple, l'ensenyament ha de ser comprensiu, però també s'ha d'adaptar a la diversitat dels alumnes, sense tenir en compte les seves diferències; el currículum (DCB) té parts prescriptives o tancades i al mateix temps es diu que ha de ser obert i flexible; la formació, en l'etapa obligatòria, ha de ser bàsica (avorrida?) i polivalent al mateix temps; l'arribada a la universitat es produeix amb menys anys de formació específica però no es preveu cap alteració dels barems universitaris; es reorganitza el sistema educatiu no universitari sense relacionar-lo amb les transformacions que està patint la universitat (i viceversa); el sistema

sembla monolític (tediós?) i igual per a tots, i al mateix temps s'ha d'adaptar als interessos individuals... Cada un d'aquests temes necessitaria un aprofundiment, però dins tots ells pot estar la llavor de grans dificultats en el desenvolupament pràctic de la llei.

Per últim, i encara que sigui una obvietat, és necessari afirmar que la LOGSE és només una idea, un projecte, l'èxit i viabilitat del qual dependrà dels recursos materials i econòmics, però també de la capacitat de la societat per omplir-lo de significats profitosos per tots, però principalment pels infants. Aquestes línies han estat redactades abans del començament dels debats en el Parlament, i tal vegada quan es facin públiques, algunes de les qüestions més espines hauran estat superades pels acords i hauran eliminat l'interès per aquest tema (tant de bo!).

**MOVIMENT CRISTIÀ
DE PROFESSIONALS
DE MALLORCA**

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Demani ara l'edició de luxe de la “Gran Enciclopèdia de Mallorca”

- ✓ 9 Toms, luxosament enquadernats en pell.
- ✓ Cada 6 mesos li duim un tom a ca seva.
- ✓ Còmode pagament mensual per domiciliació bancària.

Tel: 20 33 86

Cridi'ns avui i
demà tendrà els
2 primers
toms a
ca seva!

Per només
2.000 Pts./mes

Voste pot ésser propietari d'una obra
única i completa amb milers de dades
d'interès sobre la nostra illa.

CONSELL
INSULAR
DE MALLORCA

BANCA MARCH

La “Gran Enciclopèdia de Mallorca”.
¡Ara aconseguir-la és més fàcil que mai!

GOIGS A LA MARE DE DÉU DE LLUC

QUE LI CANTEN ELS PELEGRINS DE LA PART FORANA DE MALLORCA

Puix sou causa d'alegria
pel pagès i el ciutadà,
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

«Ave, Mare de Déu plena»,
vos saluda Gabriel
per això el poble feel
«Ave» vos resa a balquena.
Bona Nova ens anuncia
a Mallorca el nom llucà.
*Cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Com gaudiu, oh Verge Mare,
la nit santa de Betlem
quan teniu l'honor suprem
d'infantar Fill de Déu Pare.
Que Crist nesqui cada dia
al cor de tot cristià:
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Puix mostrau amb exultança
als tres Reis el Salvador,
feis que a Lluc trobem el do:
caritat, fe i esperança,
perquè en nova Epifania
rebem Crist de vostra mà.
*Cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Reina del cel, alegrau-vos
que Crist ha ressuscitat!
Goig de Pasqua heu escampat
sempre a Lluc: ara afanyau-vos
que la pau i l'harmonia
agermanin serra i pla:
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Cel amunt de cor pujàreu
contemplant l'Ascensió
i els Apòstols del Senyor
a la terra agombolàreu.
Al romeu que en vós confia,
cel amunt feis-lo avançar:
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Plena sou per Pentecosta
dels sets dons de l'Esperit:
la fe vera s'ha expandit,
llum de Crist que no té posta.
Que el romeu mallorquí sia
d'Evangelí un signe clar:
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Reina assumpta, coronada
de set goigs eternament,
conduïu-nos prometen
que en el cel tenim entrada.
Qui a Lluc puja bé destria
que a ca vostra arribarà:
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

De tot poble i alqueria,
d'Inca, Sòller, Muro, Artà...
*cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Llettra: Mn. Pere-Joan Llabrés i Martorell.

Gravat d'Antoni Bordoy (S. XVIII).

Música: Vicenç Juan i Rubí.

V/. Quina alegria quan em varen dir.

R/. Anam a la casa del Senyor!

PREGUEM

Déu dels nostres pares, que heu obert un camí de salvació i amor de pàtria als pelegrins que pugen a Lluc cantant els goigs de la Mare del vostre Fill; feis que els qui compartim l'alegria fraterna d'aquesta pujada, trobem a la casa pairal dels mallorquins l'aigua viva de la fe, l'empenta de l'esperança i l'escalfor de la caritat, per escampar pertot arreu la Bona Nova de l'Evangelí, que aquí dalt ens anuncia sempre la Mare de Crist, d'Aquell que en el goig etern del cel viu i regna pels segles dels segles. R/. Amén.

Pujar a Lluc cantant Goigs

Pregó de l'XI Pujada a Lluc a peu de la Part Forana

per Pere-Joan Llabrés i Martorell

*Venturós el pregoner
que anuncia bones noves!*

Jo tenc el goig aquest horabaixa de ser aquest pregoner venturós, saig de bones noves per a la part forana de Mallorca!

Vull ser com aquell pregoner que Isaïes entreveia des de la talaia mig esbucada, però sempre desperta a l'esperança, de l'Israel antic.

Voldria ser —encara que no m'ho meresc— missatger arcangèlic com el qui Déu envià a la humil caseta de Natzaret per anunciar a aquella al·lota Maria, però també a la humanitat sencera, que Déu volia ser Déu-amb-nosaltres.

Només desig ser aquest horabaixa, per als mallorquins de la part forana, saig que crida en el desert d'una societat desencisada i postmoderna, com l'escardalenc Joan Baptista: per aplanar-vos a tots el camí d'una pujada: perquè les dreceres i viaranyes de la Serra sien altra volta per vosaltres el camí del Senyor, el camí del Déu-amb-nosaltres, que té el palau a la muntanya santa i estima més les portes de Lluc que els casals de les senyories mundanes de l'inflament i l'egoisme.

PUGEM A LLUC

Aquesta és l'hora de donar un altre pic el «sus!» cap a Lluc a peu, cap a les fonts pures de la identitat mallorquina, cap als cims dels ideals mai assolits i mai renegats, cap al gorg d'on vessa la pau messiànica per a l'illa de la calma i de l'empresa, de l'entotsolement i del turisme, de les desventures i del revinclament per recobrar la pàtria, la fe, l'amor, que com en sant racó i estoig puríssim es guarden sota ombra refrescant i acollidora als peus de la bruna imatge que vetla la son i la febre i el desvetlament del nostre poble.

Sí, pugem a Lluc una altra volta. Pugem-hi a peu, trescant pam a pam la terra nostra: la terra que ens donà bressol, la que conram, la que estimam: la que ens dona fermesa als peus, aliment al cos, volada a l'esperit; la terra que ens identifica, perquè es diu Mallorca i nosaltres som mallorquins.

Pugem a Lluc: sense bossa ni sarró ni calçat feixuc, talment nous missatgers de l'Evangeli: només

Goig de la Dormició de la Verge a l'antic camí de Lluc (s. XIV)

amb el bastó de pelegrins, amb les espadenyes blanques i lleugeres de qui va de pressa, amb el vestit senzill de qui pren part a l'esport festiu i pagès, religiós i fratern, el preferit de tot un poble.

Pugem a Lluc GOJOSAMENT: amb el goig que esclata dins un pit de creients, enamorats de Bona Nova, amb el goig de qui fa via perquè no pot reprimir l'ànsia de l'espòs o de l'esposa del Càntic dels cànctics per abraçar l'Estimada o l'Estimat que enyora l'ànima.

ELS GOIGS ANTICS DEL CAMÍ DE LLUC

Jo us propòs, amics pelegrins de Lluc de la part forana, que reviseu pujant a peu cap aquella que els vostres ulls sospiren veure, l'honrada tradició

dels nostres avis, que pujaven a Lluc a peu **CANTANT ELS SET GOIGS** de nostra Dona Santa Maria.

Quina alegria quan em varen dir: Anam a la casa del Senyor!, cantaven els pelegrins d'Israel. També els nostres padrins esclataven d'alegria quan sentien la invitació i el «Sus!» de la pujada a Lluc, a la casa de la Madona primera de Mallorca. Quina alegria, quin goig inundava l'ànima i feia espirejar els ulls i feia pegar bots d'entusiasme! Anam a Lluc! i el goig dels mallorquins medievals —com dels moderns i dels contemporanis— es contagiava, i agermanava els estols de romeus de nostra Dona Santa Maria de Lluc. I pujant a Lluc pels camins vells de Caimari, Pollença i Sòller, els antics pelegrins començaven a assaborir i a combregar el goig maternal amb què nostra Dona, bruna i garrida, amatent i amorosa, els atreia com amb llaços d'amor cap a la casa pairal, el sant racó de la llar mallorquina. Ah! Els set Goigs de nostra Dona: com els sabien, com els havien après els nostres avis talment deixebles espavilats de la *Doctrina pueril*, el llibre del gran aimador de Santa Maria, el beat Ramon Llull! Cantaven de cor i ballaven els set goigs que nostra Dona hagué del seu Fill estimat: per fitar amb records evangèlics, amb agraïments de salvació, amb empenyes cap al Regne del cel —la meta definitiva de tot romeu— aquells camins torçuts i aspres que coejaven dins una naturalesa esplèndida, ombrejada d'alzinars, brufada de fonts, escortada dels cims més alterosos de la Serra. Dins el canal que solcava les muntanyes més belles i venerades, hi brollava en un esclafit de fe i d'amor de pàtria el cant gojós dels pelegrins: els set Goigs de nostra Dona. Així s'entruyellaven el goig dels fills que pujaven frissosos a Lluc i els Goigs de la Mare, que eren recordats i cantats i ballats, mentre el cor dels romeus s'amarava de la Bona Nova de l'Evangeli, portadora de la Pau, de la gaubança, de la salvació cristiana que els mallorquins sempre sabem que ragen de les mans abundoses de la Mare de Déu de Lluc.

Els Goigs cantats i ballats esdevingueren set monuments a les darreries del segle XIV: set fites de bell art esculpides en pedra de marès marcaven, des de Caimari fins a la casa de la Mare de Déu, les passes dels qui pujaven a peu, o a esquena d'ase, cap a Lluc. Set monuments enlairats, talment les creus dels nostres termes, que dibuixà el pintor famós Pere Marçol i cisellà l'escultor Llorenç Tosquella, el qui adornà de belles imatges el Portal del Mirador, l'ull de la nostra Seu obert a la llum mediterrània.

L'àngel que anuncià a Maria era el qui també anunciava el camí de Lluc als pelegrins a la primera costa empinada just sortint de Caimari; i el final de la pujada era la fi mateixa de Maria, l'Assumpció, que posava el pelegrí als peus de la Madona de Lluc estimada...

Junt amb l'escultura dels set Goigs, un poeta nostrat, anònim, compongué set estrofes amb entrada i tornada, seguint la tradició més pura i antiga. Començaven així:

*Mare del gran Redemptor,
Verge pura, sens esmena,
sou de gràcia tota plena,
vida e llum del pecador.*

Seguien les set estrofes dedicades a cada un dels set Goigs de Maria, les quals acabaven amb la mateixa invocació:

*Sou de gràcia tota plena,
vida e llum del pecador.*

En aquesta invocació antiga, hi escoltam l'eco de la salutació angèlica, tantes vegades repetida del poble feel: *Déu vos salve, Maria, plena sou de gràcia!*, i també hi destriam l'afirmació del misteri marià més estimat del nostre poble: la Puríssima Concepció de la Mare de Déu: *Verge Pura, sens esmena, sou de gràcia tota plena*. I la primera estrofa al·ludeix també a la Concepció immaculada: *Per ço l'alt ambaixador Ave, sens crim, vos venera*.

El segon vers de la resposta del poble: *vida e llum del pecador*, expressa el caràcter suplicant dels goigs a favor de l'estol de pelegrins que penitencialment pujaven a Lluc per implorar perdó i conversió de vida.

Les set estrofes canten, ja ho he dit, els SET GOIGS DE MARIA: l'Anunciació, quan ella concebé l'Increat; el Naixement de Jesús: *parís l'alt sol de justícia en Betlem nit de Nadal*; l'Adoració dels Reis: *acceptàs los gran serveis, donatius e reverència que donaren los tres Reis*; la Resurrecció del Senyor: *Ves lo Fill amb gran claror ans que el ves la Magdalena*; l'Ascensió: *Reina de virtuts preclares, ves pujar lo Fill al cel*; la vinguda de l'Esperit Sant: *Plena de viva esperança, los Apòstols promogués amb fervor i confiança de l'Esperit Sant promès*; i finalment l'Assumpció de Maria: *Plena de goig inefable en lo cors i en l'esperit, vos pujà el Rei perdurable al celestial convit*.

I la tornada és l'explosió vibrant de la plena confiança del devot de Maria:

*Tant privau ab l'alt Factor
que tot quant voleu ordena,
sou de gràcia tota plena,
vida e llum del pecador.*

Cadascuna de les estrofes d'aquests Goigs antics començava amb el mot *Plena*, eco sens dubte de la invocació de tot el poble: *Sou de gràcia tota plena*. Plena de gràcia el nostre poble invocava i defensava Maria en la seva Concepció Puríssima; els Goigs dels pelegrins de Lluc la cantaven: plena de fe, virginitat, amor, glòria, virtuts preclares, esperança, goig inefable.

UNS GOIGS NOUS

Conciutadans d'Inca, mallorquins de la part forana. Jo també he tingut la gosadia de compondre i de presentar-vos avui uns GOIGS A LA MARE DE DÉU DE LLUC, per encoratjar-vos a tots vosaltres en aquesta onzena pujada a Lluc a peu. Canten els

Al final de la pujada era el goig darrer de Maria que posava el pelegrí als peus de la Madona de Lluc

Goigs de la Mare i també el goig immens dels fills que pugen a Lluc a peu. Mostren la comunió de goig entre la Mare i els fills. Els set goigs que Maria experimentà en la vivència dels misteris culminants de la vida de Crist, pregam d'experimentar-los també nosaltres, pelegrins de Mallorca, quan pujam a Lluc meditant, com els nostres pares del segle catorzè, els set goigs de qui és *causa d'alegria pel pagès i el ciutadà...*

Aquesta humil composició meva dels set Goigs ha estat musicada amb encert i entusiasme per Mn. Vicenç Juan i Rubí. Dins breus moments la coral d'Antics blauets, que ell dirigeix, els estrenaran. Els Goigs han estat bellament estampats dins la Col·lecció «La Sibillà», que va iniciar i prossegueix Francesc Salleras per fer reflorir i mantenir l'antiga tradició nostrada dels Goigs. El Magnífic Ajuntament d'Inca ha patrocinat l'edició i per això tots els qui sou aquí presents, al final de l'acte, en podreu recollir un exemplar.

És el meu desig que el cant d'aquests Goigs vos encoratgi a tots a fer del camí de Lluc un itinerari d'Evangeli, un raig d'alegria compartida i de germanor, una vivència de tradició i amor de pàtria, una empena que mira cap al futur del nostre poble i del Regne de Déu. Tant de bo que en el camí vell que de Caimari puja a Lluc els antics blauets, sota el patrocini del Consell de Mallorca, puguin dreçar novament, esculpits en bronze, els set Goigs de la Mare de Déu. Serà una anella espiritual que ens unirà al nostre avior més entranyable, un monument d'història i de futur cristià: per tal que pujar a Lluc a peu *cantant goigs* esdevengui per a tots els fills de Mallorca el camí planer cap al goig celestial definitiu, del qual és mestra, mirall i comunicadora santa Maria de Lluc.

PUJAR A LLUC DES D'INCA

Amics, germans de la part forana. Avui preniu el bastó de romeus per a l'onzena pujada a Lluc a peu

des d'Inca: el rebeu de mans de la madona d'aquesta ciutat, Santa Maria, la figura major de les set germanes que els nostres avant-passats mallorquins identificaren com a plenitud de la presència de la Mare de Crist a la nostra illa.

Preniu el bastó de romeus al cor de l'Illa, a la vila antiga on floriren més gremis de menestrals, a la ciutat moderna esponerosa de comerç i d'indústria, la ciutat de les fires, del Dijous Bo, del mercat de cada dijous que ha sabut esser, al llarg dels segles de la història nostra, cruïlla d'intercanvis entre pagesos, menestrals i mercaders, cruïlla també de tants de camins que de pertot s'enfilen cap a Lluc, i per això mateix punt d'encontre de tot un poble que aquí s'ha anat pastant i arrodonint.

Preniu el bastó de pelegrins a Inca que, com Ciutat, tenia posada per als preveres col·legials i els servidors del Santuari, que de les muntanyes de Lluc baixaven al pla per escampar-se pertot arreu com a missatgers de la devoció i captaires de la Madona de Mallorca.

Preniu el bastó de romeus a Inca que, per a tants de mallorquins, de Ciutat, de Llevant i de Migjorn, ha estat punt d'encontre per pujar a Lluc a peu.

Pujau a Lluc, per onzena vegada, *com un exèrcit de pau*. Pujau-hi gojosament: en nom de tot Mallorca.

*De tot poble i alqueria
d'Inca, Sóller, Muro, Artà...
Cap a Lluc feis-nos pujar
cantant goigs, Verge Maria.*

Inca, 12 de maig 1990

PERE-JOAN LLABRÉS I MARTORELL

Dibuix de Joan Maimó i Vadell

Convocatòria de la Corona poètica de Santa Maria la Major d'Inca

Benvolgut amic:

El proper 1992 Inca festejarà el vint-i-cinquè aniversari de la coronació pontifícia de Santa Maria la Major, celebrada el 28 de maig del 1967.

Amb tal motiu l'Ajuntament d'Inca i la parròquia inquera, que la té per titular, publiquen aquesta lletra de convit a tots els poetes de llengua catalana per tal que vulguin teixir una corona poètica a la que els inquers consideram Madona d'aquesta antiga vila, la major Alqueria de Mallorques —segons la Crònica de Jaume I—, cap de la part forana de l'antic Regne enmig del mar, avui ciutat industrial i mercantil.

Són certament tresor preuat de la literatura catalana les llaors que els nostres poetes, des de Ramon Llull i els més antics autors de «Goigs» fins als nostres dies, han dedicat a Nostra Dona, entre les quals cal esmentar les que s'han recollit a les corones poètiques, obrades per ornar líricament les més venerades imatges de Santa Maria, que s'han estampat des de la Renaixença, per tal com a llur valor religiós, afigen el mèrit de ser una mostra significativa i puntual del moment literari en què s'ha afaïçonat la corona.

Per la corona poètica a llaor de Santa Maria la Major, et demanam, amic poeta, la teva col·laboració. Seran ben rebuts els teus versos, cisellats a l'aire de la teva inspiració, o una plana de bella prosa literària. Pots inspirar-te en qualsevol misteri marià, en la contemplació d'aquesta majestuosa figura del gòtic tardà amb perfecció renaixentista de la nostra Santa Maria la Major, en la devoció i patrocini que ella sobre Inca ha mantingut des del segle de Jaume I i Ramon Llull. Pots cantar els esdeveniments històrics, els costums, els oficis —com són els sabaters i gerrers nostrats— o el paisatge d'Inca; així mateix les tres fires dominicals de la tardor, el Dijous Bo i els dijous de tot l'any, car Santa Maria la Major, talment la Saviesa lloada al llibre dels Proverbis, ha tingut les seves delícies a compartir amb els inquers i les inquieres llur vida de menestrals i conradors, de mercaders i industrials, de professionals i clergues, dels qui aquí han nascut i dels qui entre nosaltres, al cor de l'illa, han vingut a treballar i fer estada.

Us pregam que ens vulgueu trametre la vostra composició abans del 31 de desembre del 1991; enviau-nos-la a la Parròquia de Santa Maria la Major, Pl. Orient, 36. 07300 Inca (Mallorca). Mn. Pere-Joan Llabrés, fill d'Inca, ha acceptat l'encàrrec de recollir i ordenar el material rebut per a la corona. L'Ajuntament d'Inca i la Parròquia de Santa Maria la Major patrocinaran la seva publicació.

Que Déu, Creador i font de tota bellesa, us doni la perfecció que per als bons trobadors desitjava el nostre Berenguer d'Anoia, i aquell amor de pàtria que enardí la ploma del també nostre Miquel Duran. Ben cert que Nostra Dona i el seu Fill, des del retaule de la nostra parròquia major, us somriuran, us beneiran i tot us ho agrairan.

Inca, en la festa major dels Sants Abdon i Senén, 30 de juliol del 1990.

ANTONI PONS I SASTRE
batle d'Inca

JAUME PUIGSERVER I CAPELLÀ, T.O.R.
rector de la parròquia de Santa Maria la Major d'Inca

Les «Setmanes dels Orgues Històrics de Mallorca» i la restauració dels orgues mallorquins

per Josep Estelrich i Costa

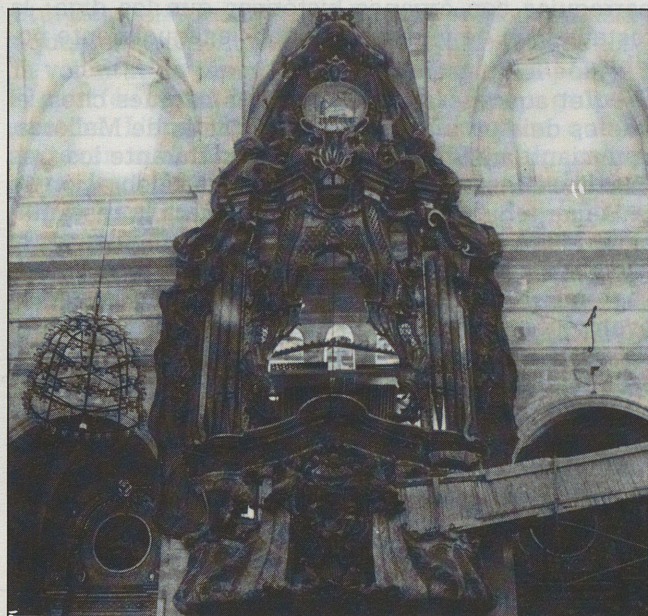
ELS AMICS «ALEMANYS» DELS NOSTRES ORGUES

Des de l'any 1977 la Comissió diocesana dels Orgues Històrics de Mallorca, en col·laboració amb la Parròquia Evangèlica Alemanya, organitza entre les darreries de setembre i la primera quinzena d'octubre la «Setmana dels Orgues Històrics de Mallorca». La iniciativa i el protagonisme en l'organització de les Setmanes corresponen al Rnd. Dietrich Hillebrand, pastor fins fa uns anys de l'esmentada parròquia, que és el qui signa la convocatòria anual. Notables organistes alemanys i altres interprets musicals han vingut a Mallorca des d'Alemanya per participar en els concerts. Cal agrair ben efusivament al Rnd. Hillebrand i als seus acompanyants que ens ofereixin anualment noves ocasions de fruit dels sons dels orgues mallorquins i de les melodies interpretades pels concertistes, i cal també reconèixer l'esforç d'organització i les despeses que aquestes Setmanes comporten.

Però... hi ha un emperò. Llegint les convocatòries i les declaracions publicades a la premsa local, es recull la impressió que, fins al començament d'aquestes Setmanes, els mallorquins ignoràvem la vàlua d'aquests instruments, que els teníem oblidats i abandonats, i que l'interès creixent que ara mostren per ells i les restauracions fetes durant els darrers vint anys es deuen a l'impuls de les Setmanes i dels «amics (alemanys) dels orgues històrics de Mallorca».

L'any 1979, a una roda de premsa informativa sobre la III Setmana que era a punt de començar, el Rnd. Hillebrand declarava: «Nuestra idea es avivar la lucha espiritual contra la ola de modernismo que invade y destruye la Isla de Mallorca. Una lástima que se aireen cada día aperturas de nuevas discotecas y en cambio se note una despreocupación casi total por la buena música. Casi nadie se preocupa de este esfuerzo artístico y cultural como es la restauración de estos valiosos órganos que posee Mallorca» (1).

A la convocatòria de la V Setmana (1981) el se-

Orgue de Santanyi, començat a restaurar l'any 1957 (Foto J. Piña)

nyor Hillebrand escrivia aquestes paraules: «...queremos iniciar un viaje de descubrimientos, queremos dar un empujón al renacimiento del órgano mallorquín... El martes día 6 de octubre, la Orquesta de Cámara de Neuss podría llenar de asombro a los tranquilos habitantes del pueblo de Felanitx, porque les costará comprender los motivos por los que veinte músicos de arco sacrifican tiempo y dinero y se desplazan desde Alemania, por llamar la atención sobre el siglo de oro de los órganos españoles. ¿Y qué es lo que empuja al famoso guitarrista clásico (Roberto Olabarrieta) para que se dedique con su arte impresionante a conseguir la restauración de los órganos históricos de Mallorca?... De lo que se trata en las SEMANAS DEL ÓRGANO HISTÓRICO es de despertar en la Isla clásica del órgano histórico una nueva conciencia para el mundo del sonido barroco... Cuando el polvo de los siglos

haya desaparecido de los últimos órganos históricos escondidos en la Isla... entonces mucha gente se preguntará con asombro: ¿Cómo es posible que en pleno siglo XX se había olvidado estos maravillosos tesoros de la cultura mallorquina?... Hace tiempo el instrumento del Constructor Real de Órganos, Jordi Bosch, en Santanyí se hubiera transformado en un lugar de peregrinación para los amigos internacionales del órgano, si la parroquia de Santanyí hubiera descubierto este órgano único...».

A la invitació de l'any següent (1982) es deia: «Desde 1977 más de veinte conciertos de órganos han consagrado Mallorca como la isla de los órganos históricos. Desde hace seis años vivimos la aurora del renacimiento mallorquín del órgano... Por fin marcaremos un hito con la restauración y reconstrucción del excepcional órgano de Jordi Bosch en Santanyí. Tiene que ser un ejemplo para todas las parroquias con órganos históricos que les diga: la restauración de vuestros órganos es igualmente posible» (2).

Vet aquí, per acabar aquestes llargues cites, el que es deia en una gasetilla del Diario de Mallorca, anunciant la XIII Setmana (1989): «Durante los tres pasados años se ha confirmado que la celebración de la Semana ha dado un fuerte empuje a la restauración de más de 16 órganos... En estos momentos la isla pasa, a raíz de la Semana de los Órganos Históricos, impulsada por el párroco alemán de la iglesia evangélica, Dietrich Hillebrand, por el renacimiento de este instrumento. En años anteriores fue necesario llamar la atención de la isla pero en esta ocasión párrocos y músicos, respaldados por la Consellería de Cultura y Educación, han demostrado verdadero interés por el tema. Además del órgano de Santanyí, el de Algaida, ya restaurado, es uno de los más importantes de la isla, así como el de la Catedral, que con el empuje de la semana de órganos históricos ha

sido totalmente remodelado, aunque respetando algunas de sus partes antiguas» (3).

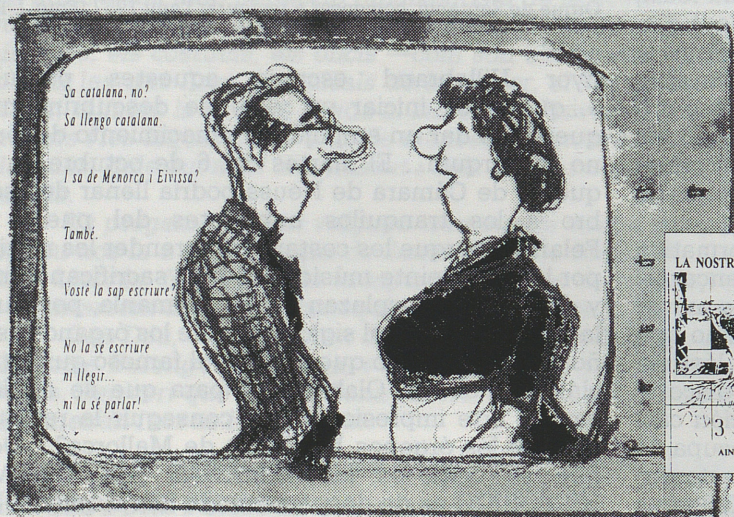
No volem dubtar de la bona voluntat del Rnd. Hillebrand ni de l'apreci que sent pels orgues mallorquins però, si fos veritat el que diu, els mallorquins hauríem d'avergonyar-nos de la nostra incultura i de la nostra dessídia. Suposam que ell creu sincerament això que divulga i que aquestes afirmacions, que a més de falses les jutjam ofensives i injustes, no provenen de mala voluntat sinó de manca d'informació.

Com una aportació fraternal als seus afanyes per la continuïtat de les Setmanes d'Orgues Històrics, en bona hora iniciades i mantingudes ja fins a la tretzena celebració, i per ajudar, si cal, a alliberar-nos els mallorquins de complexos d'inferioritat i de culpabilitat, voldríem provar de desfer aquest malentès.

LA BONA MÚSICA A MALLORCA

Haurem de començar dient, de passada, que «la ola de modernismos que invade y destruye la Isla de Mallorca» denunciada l'any 1979, ens vingué en bona part de la invasió turística dels països centroeuropeus, i quant a la «despreocupación casi total por la buena música», voldríem confrontar-la amb aquestes dades, referides només als vint-i-cinc anys anteriors a les declaracions que ens ocupen:

L'any 1956 es fundà la delegació de Joventuts Musicals, membre de la Federació Internacional amb seu a Brussel·les. Aquesta entitat creà l'Orquestra de Cambra de J. M. (1959), els Concursos Internacionals Frederic Chopin, a Valldemossa (1960), i les Serenates d'Estiu al Claustre de Sant Francesc (1970), a més d'organitzar a Mallorca el XVII Congrés de la Federació Internacional de J. M. (1963), els Festivals Internacionals de Música, dins les festes «Gener a Mallorca» (1975), les Setmanes de Música de Felanitx (1977) i els Festivals de Deià (1978). Recordem també la inauguració de l'Auditori, amb la Sala

LA NOSTRA LLENGUA. UN DEBAT OBERT

Un llibre de
Aina Moll
Col·lecció Tomir

Català o mallorquí / menorquí / eivissenc?
Article salat o article lalat?
Parlar en mallorquí als forasters: un acte de cortesia o de mala educació?
Empastifar els rètols escrits en la llengua que no ens agrada: un acte de bona ciutadania, o d'incivisme flagrant?
Tenim o no tenim el deure de parlar castellà? I el dret de parlar català?
En què consisteix la normalització lingüística?
N'Aina Moll, primer per televisió i ara amb aquest llibre, aporta arguments decisius per aclarir aquest debat.

Torre de l'Amor, 4 - Tel. 72 41 76
07001 - Palma de Mallorca

Magna (1969) i la Sala Mozart (1970), a més de la creació de l'Orquestra Ciutat de Palma (1973) i l'Orquestra de Cambra de Manacor (1976).

En l'àmbit del cant coral, a les corals ja existents —Capella Oratoriana (1947), Coral polifònica de Mallorca (1949) i Massa coral de Binissalem (1949)— s'hi anaren afegint: Coral de Calvià (1956), Coral polifònica de Sóller (1958), Orfeó municipal de Palma (1960), Coral femenina de Lluçmajor (1962), Nins cantors de Sant Francesc (1965), Coral del Tele-Club de Sineu (1965), Capella Mallorquina (1966), Coral polifònica de Bunyola (1968), Coral de Campos (1970), Coral l'Alba (1970), Antics Cantors (1971), Coral Brotet de Romani (1972), Coral Sant Feliu de Llubí (1972), Coral Juniper Serra (1973), Coral de Felanitx (1975), Coral de Sant Joan (1975), Coral de Porreres (1977), Coral Universitària (1977), Coral Sant Josep Obrer (1978), Cor del Conservatori (1979) i Coral Es Taller (1979). La cooperació entre aquestes corals creà les Diades de cant coral (1973), els concerts nadalencs «Els cors de Mallorca canten Nadal», les Trobades de cant coral infantil a Mallorca (1973), els Caps de Setmana cantant a Can Tàpera (1976), els Cursos de música coral i pedagogia musical a les Balears (1977), i finalment l'any 1979 es constituí la Federació de Corals de Mallorca, amb una nòmina inicial de vint-i-una corals. Posteriorment a aquesta data s'han creat setze corals més. Aquesta munió de corals suposa bastants de centenars de joves als qui l'any 1979 interessava quelcom més que les discoteques (4).

ELS ORGANERS MALLORQUINS

Passant directament al tema de l'orgue, volem, abans de tot, retre tribut de reconeixement i d'admiració als nostres avantpassats: a la llarga filera d'organers, quasi tots mallorquins, artesans constructors d'uns orgues autòctons i singulars en els seus metalls, registre, timbre i disposició; a la no menys llarga renglera d'organistes, notables o modestos, que amb bona tècnica interpretativa, o amb bona voluntat i poca cosa més, han fet cantar durant segles aquests instruments; a parròquies i comunitats religioses, a jurats i regidors dels nostres municipis, a gent benestant i gent humil del nostre poble, que amb tan bon gust i il·lusió com esforç econòmic, sovint en temps d'estretors i fam persistents, bastiren «estos maravillosos tesoros de la cultura mallorquina» —en paraules del Rnd. Hillebrand— que han fet de Mallorca «la Isla clásica del órgano histórico»; i finalment a totes les generacions passades que, amb més o manco cura segons les seves possibilitats econòmiques, han mantingut fins ara aquest tresor.

Si Mallorca és avui un país excepcional per la quantitat i la qualitat dels seus orgues, podríem demanar-nos: ¿és que a altres països no se'n construïren tants ni tan exquisits? ¿o que no s'ha sabut o volgut conservar-los, ni que sigui «escondidos» o «olvidados», fins avui? Els treballs d'investigació històrica-organística que s'estan fent i publicant co-

mencen a posar de manifest, d'una manera concreta i documentada, la llarga i rica tradició d'interès i afecció mallorquina al rei dels instruments musicals (5).

El romanticisme musical al segle XIX va provocar certament la modificació o la substitució de venerables orgues barrocs dels segles XVII i XVIII, que foren ultratjats o desmuntats i arraconats, però no només a Mallorca, sinó a tota Europa. Tanmateix a Mallorca encara en quedaren molts.

Creim que no es pot dir que els orgues mallorquins estiguin coberts per «el polvo de los siglos» —a tot estirar, i referint-nos sols a una part d'ells, acceptariem «el polvo de los años»—. Els orgues de gairebé totes les esglésies parroquials i conventuals es feren sonar tots els diumenges i festes en les misses majors i en les funcions religioses vespertines fins a la meitat dels anys seixanta, en què la reforma litúrgica del Concili Vaticà II restà preponderància a aquest instrument durant la celebració eucarística, i la voluntat de promoure la participació del poble en el cant féu baixar del cor de les esglésies els grups de cantors. L'aparició dels orgues electrònics, que resultaven més funcionals, va marginar d'alguna manera, i no pertot arreu, els orgues tradicionals, no sense recança i enyorament, no sols dels entesos sinó també del poble senzill.

Necessitats pastorals més urgents —la construcció de nous temples per a nous nuclis de població, la renovació i reparació d'esglésies velles i la necessària transformació de presbiteris segons les normes de la litúrgia reformada— unides a l'escassetat de recursos econòmics, feien ajornar la restauració d'orgues, desitjada per molts i ben vista per tot hom.

INTERÈS PER LA RESTAURACIÓ

No foren necessàries les Setmanes de l'Orgue Històric per a «despertar en la Isla... una nueva conciencia para el mundo del sonido barroco»; ni «la aurora del renacimiento mallorquín del órgano» s'ha produït a partir de 1977 en què començaren aquestes Setmanes; ni en aquesta data era ja «necesario llamar la atención de la isla».

L'any 1957, quan era encara molt precària la situació econòmica de Mallorca, la parròquia de Santanyi, regida aleshores per Mn. Joan Vidal i Ollers, va emprendre, amb la col·laboració de tot el poble, una restauració de l'orgue de Jordi Bosch, encomanada a «La Organera Española, S.A.», restauració que, si bé no responia plenament a les exigències d'aquest nobilíssim instrument, demostrava emperò que era ben viu l'apreci que li tenien els santanyiners (6).

Diguem, de passada, que als habitants de la ciutat de Felanitx no els podia «llenar de asombro» ni «costar comprender los motivos» dels sacrificis fets pels instrumentistes alemanys participants en les Setmanes, coneixent la ben demostrada cultura musical dels felanitxers (7).

L'any 1967 el rector de la parròquia de Sant Nicolau, Mn. Llorenç Lliteras, va encomanar a la Casa Blancafort la restauració de l'orgue d'aquesta església, propòsit que va portar a cap el seu successor, Mn. Jaume Cabrer l'any 1969.

El mateix any 1967 el malaguanyat organista Mn. Antoni Matheu i els Srs. Juan Caja, Aleix Llull i Francisco Caja emprengueren la tasca de catalogar els orgues mallorquins. A aquest grup inicial s'hi uniren més tard, amb els seus coneixements tècnics el Sr. Gerhard Grenzing, organer que havia vingut a treballar amb Blancafort en la restauració de l'orgue de Sant Nicolau, i amb la seva aportació històrica Mn. Joan Rosselló, arxiver diocesà. Aquest equip, en alguns anys de treball, va visitar 55 orgues, de trenta-nou dels quals en féu fitxa tècnica completa (8).

Amb el seu impuls començaren les restauracions d'orgues històrics fetes per l'organer Grenzing: Estellencs (1969), església dels Socors (1969), església de Sant Jeroni (1970), Calvià (1971), Banyalbufar (1971), Fornalutx (1971), cadireta de l'orgue de la parròquia de Petra (1971), Deià (1972), Puigpunyent (1972), i més tard l'orgue del convent de Sant Domingo de Pollença (1977) i el de Moscari (1979).

Durant tot l'any 1970 els Srs. Juan Caja, Gerhard Grenzing i Josep M.ª Llopart varen presentar per Ràdio Popular un programa setmanal sobre orgue, que es titulava «Ancilla Domini».

Mentrestant s'anava congriant una agrupació de persones interessades en el tema i, després d'uns contactes personals amb Federico Sopeña, aleshores Comissari general de Música del Ministeri d'Educació Nacional, fou constituïda als inicis de 1971 l'Associació «Jordi Bosch» d'Amics de l'Orgue, amb 27 socis, d'entrada (9). Els seus objectius eren, segons els Estatuts, «fomentar el conocimiento del órgano, técnica y musicalmente, mediante la organización de conferencias y audiciones, así como la investigación musicológica relacionada con el instrumento, velando por la conservación de los órganos existentes en la Provincia, promoviendo, por último, su más escrupulosa restauración». El debut públic de l'Associació fou el concert inaugural de la restauració de l'orgue de Sant Jeroni, el 25 de març de 1971, concert que donaren els organistes P. Francesc Batle, T.O.R. i Mn. Antoni Matheu.

Durant els tres primers anys de la seva existència l'Associació organitzà vint concerts d'orgue, amb els instruments ja restaurats pel Sr. Grenzing, i per l'abril de 1972 va realitzar un «Seminari internacional per al coneixement, interpretació i estudi de la Música Ibèrica d'Orgue», dirigit pel professor lisbonès Macario S. Kastner, amb la col·laboració de l'organista Montserrat Torrent i de l'organer Gerhard Grenzing, i amb la participació de 35 destacats alumnes, de diversos països d'Europa.

L'any 1971 s'iniciaren les Setmanes Internacionals de Música d'Orgue, programades per la Comis-

sió diocesana de Música de la qual era president Mn. Bernat Julià, que amb el patrocini de la Caixa de Balears «Sa Nostra» porta ja vint anys convocant sense interrupció aquesta manifestació organística a la parròquia de Santa Eulàlia. Per aquestes Setmanes han passat un centenar de concertistes de quasi tots els països d'Europa i també d'Argentina, Canadà, Estats Units, Japó i Mèxic (10).

Altres entitats —Joventuts Musicals, parròquies i comunitats conventuals, institucions culturals...— organitzaren també entre els anys 1970 i 1979 nombrosos concerts d'orgue, ja com instrument solista, ja acompanyat d'altres instruments o masses corals.

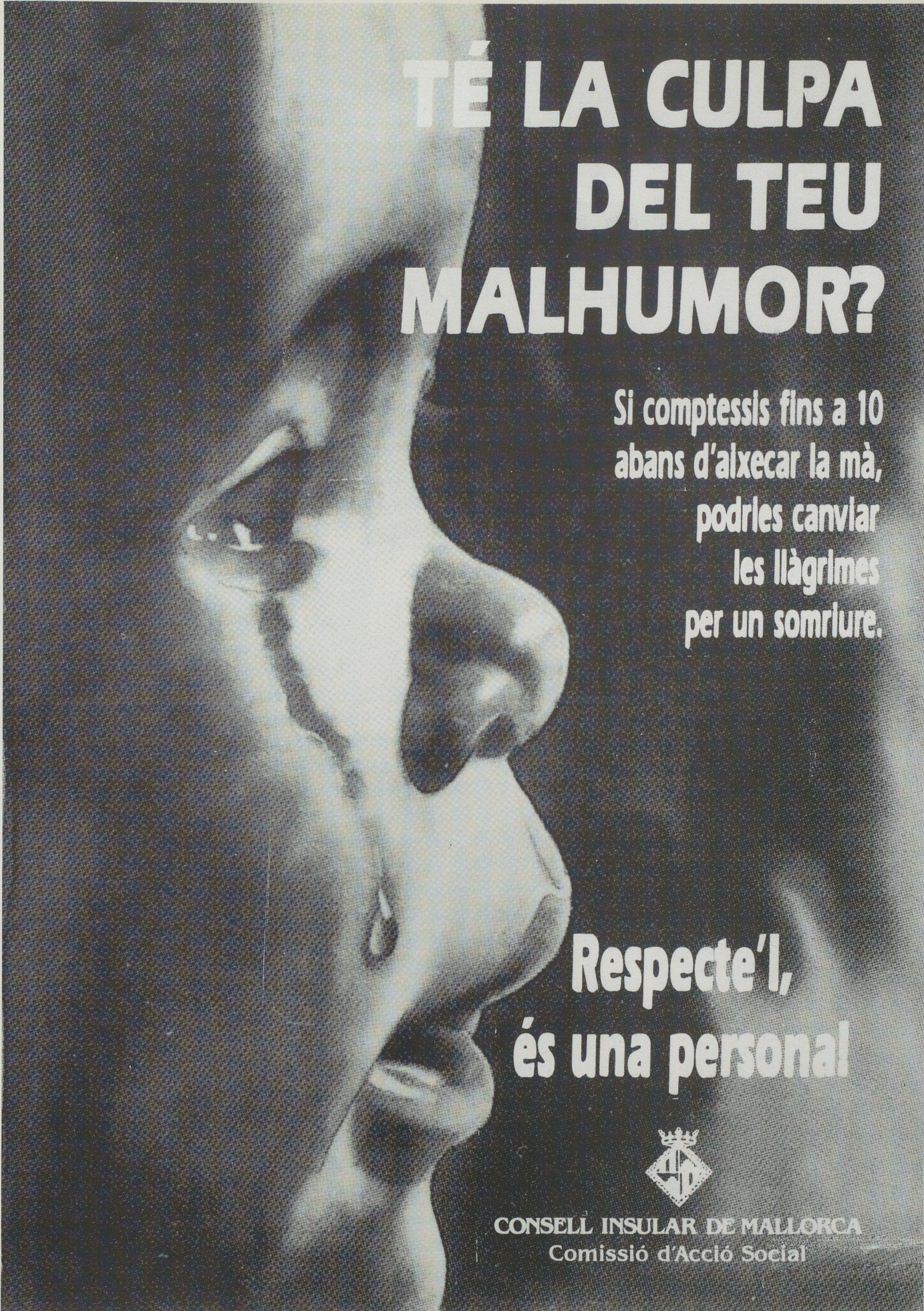
El ressò d'aquest ressorgiment dels orgues històrics a Mallorca passà molt prest més enllà de la nostra Illa, com ho demostren els dos discs editats per la casa francesa Harmonia Mundi l'any 1974, gravats un a l'orgue dels Socors i l'altre a l'orgue de Sant Jeroni amb l'actuació de l'organista Francis Chapellet; un disc amb interpretacions de l'organista catalana Montserrat Torrent a l'orgue de Sant Jeroni, editat per Erato; un enregistrat per Edicsa l'any 1976 a l'orgue dels Socors amb Montserrat Torrent; i un altre amb execucions del P. Julián Sagasta, amb el mateix orgue, publicat pel Ministeri d'Educació i Ciència l'any 1977.

Creim que davant aquestes dades, que no són exhaustives ni molt manco, no es pot pretendre que les Setmanes dels Orgues Històrics de Mallorca, tot i reconeixent la seva aportació, siguin les promotores del ressorgiment de l'interès dels mallorquins pels seus orgues històrics, ni de les restauracions fetes fins ara.

JOSEP ESTELRICH I COSTA

NOTES

- (1) La Última Hora, 4 octubre 1979.
- (2) AMSE (Arxiu del Monestir de Santa Elisabet), p.s. 53.
- (3) Diario de Mallorca, 28 de setembre 1989.
- (4) Company Florit, Joan. *Música, en Cien años de la Historia de las Baleares*. Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares, 1982, pp. 218-228; Thomàs i Sabater, Joan M.^a - Parets i Serra, Joan. *Breu Història musical a les Illes Balears*. Palma de Mallorca, 1989, pp. 30-35.
- (5) Per a una més ampla informació sobre «els orgues, els organistes i els organers» de Mallorca, vegeu: Thomàs i Sabater, Joan M.^a - Parets i Serra, Joan, o. c. pp. 26-29.
- (6) En la restauració del mateix orgue, iniciada l'any 1982 per Gerhard Grenzing sí que s'ha de reconèixer i agrair ben cordialment l'empenta del Rnd. Hillebrand, i la col·laboració econòmica de la comunitat alemanya que ha cobert aproximadament la sisena part de les despeses fetes.
- (7) Vegeu: Estelrich, P. - Massot, B. - Parets, J. *Apunts sobre el fet musical a Felanitx*. Felanitx, 1986.
- (8) El Sr. Caja conserva una part d'aquest catàleg, una altra part quedà en mans del Sr. Grenzing, i possiblement una tercera part restà entre els papers de Mn. Antoni Matheu. Un altre equip format pels organistes Antoni Mulet i Arnau Reinés, l'organer Pere Reinés i el musicòleg Joan Parets iniciaren l'any 1985 un nou catàleg, treball que avui segueixen fent. Com a primícia de la seva labor presentaren l'any 1986 un «Inventario de los órganos históricos y actuales de las Islas Baleares» al «II Congreso Español de Órgano», publicat a *El órgano español. Actas del II Congreso Español de Órgano*. Madrid, 1987, pp. 265-273.
- (9) Els socis fundadors foren: Francesc Batle, Bartomeu Buadas, Juan Caja, Josep Estelrich, Gerhard Grenzing, Josep M.ª Llopart, Aleix Llull —que va ser el primer president—, Antoni Matheu i Joan Rosselló.
- (10) No volem deixar de recordar la més sonada d'aquestes Setmanes en la qual participaren els organistes titulars de la basílica de Sant Pere del Vaticà, de Notre Dame de París, de la catedral anglicana de Sant Pau de Londres, i de les catedrals de Brúxelles, Bonn i Sevilla.

TÉ LA CULPA DEL TEU MALHUMOR?

Si comptessis fins a 10
abans d'alxecar la mà,
podries canviar
les llàgrimes
per un somriure.

Respecte'l,
és una persona!

CONSELL INSULAR DE MALLORCA
Comissió d'Acció Social

✦ ✦ ✦ ✦

feim cultura

*per la bona imatge
de palma*

Aquest número ha
estat patrocinat per
**l'AJUNTAMENT DE
PALMA**

ajuntament

de palma
balears